

บทที่ 9

ปัญหาความรุนแรงที่สตรีประสบ

9.1 ความรุนแรงต่อสตรี

ความรุนแรงต่อสตรีและเด็กอันเป็นปรากฏการณ์ทางสังคมที่เกิดขึ้นทั่วโลกนี้จัดเป็นปัญหาใหญ่ที่เกี่ยวข้องกับเรื่องสิทธิมนุษยชนที่นับวันจะเพิ่มมากขึ้นและทวีความรุนแรงยิ่งขึ้น โดยความรุนแรงที่สตรีประสบนั้นเป็นไปใน 3 ลักษณะคือ

1. ความรุนแรงทางกาย ซึ่งเป็นการทำร้ายร่างกายด้วยการเตะ การตอย ดบตี การผลัก การเขย่า การขว้างปาสิ่งของใส่ การใช้อาวุธหรือสิ่งของทำร้าย เช่น การกรีดหน้า การยิง การสาदनํ้ากรด

2. ความรุนแรงทางใจ ซึ่งเป็นการทำร้ายจิตใจด้วยการบังคับ ข่มขู่ บีบบังคับทางอารมณ์ด้วยการกระทำต่าง ๆ รวมทั้งการใช้วาจาหยาบคาย ตีเตียน ด่าทอ ดุด่า ทำให้เกิดความเสียใจ อับอาย ได้รับการดูถูกเหยียดหยาม การไม่ซื่อสัตย์ในชีวิตสมรส การบีบบังคับทางเศรษฐกิจและสังคม เช่น การควบคุมไม่ให้ติดต่อพ่อแม่พี่น้อง ไม่ให้คบเพื่อน

3. ความรุนแรงทางเพศ ซึ่งเป็นการประทุษร้าย ละเมิดทางเพศ เช่น การคุกคามทางเพศ การล่วงเกินทางเพศ การข่มขืน การกระทำอนาจาร การถ่ายภาพอนาจาร

โดยสรุปแล้ว ความรุนแรงต่อสตรีนั้นก็คือ พฤติกรรมและการกระทำใดๆ ที่เป็น การล่วงละเมิดสิทธิส่วนบุคคลทั้งทางร่างกาย จิตใจ เพศ โดยการบังคับขู่เข็ญ ทำร้าย ทุบตี ตลอดจนคุกคาม จำกัดและกีดกันสิทธิเสรีภาพในการดำเนินชีวิตส่วนตัว ซึ่งเป็นผลหรือ อาจจะเป็นผลให้เกิดความทุกข์ทรมานทั้งทางร่างกายและจิตใจแก่ผู้ถูกกระทำ

โดยความรุนแรงที่ผู้หญิงประสบนั้นเป็นความรุนแรงตลอดช่วงเวลาของชีวิต คือ ตั้งแต่ก่อนเกิด ในวัยทารก วัยเด็ก วัยรุ่น วัยผู้ใหญ่ และวัยชรา โดยในหลายๆ ประเทศซึ่ง มีการเลือกเพศทารกก็จะมีการทำแท้งเด็กที่เป็นเพศหญิง หรือหากถือกำเนิดขึ้นมาแล้ว ก็จะมีการฆ่าเด็กทารกที่เป็นเพศหญิง และในวัยเด็ก ในแต่ละปีจะมีเด็กผู้หญิงจำนวนนับล้าน คนที่จะถูกขลิบอวัยวะเพศ ถูกข่มขืนโดยคนในครอบครัว หรือถูกล่วงลวงถูกขายไปเป็น

โสภณเด็ก ส่วนในวัยรุ่นและวัยผู้ใหญ่ ปรากฏการณ์ที่ผู้หญิงถูกกระทำรุนแรง เช่น การถูกสาदन้กรด การถูกข่มขืนโดยคู่รัก สามี คนรู้จัก หรือคนแปลกหน้า การถูกบังคับให้ตั้งครรภ์ การถูกทุบตี ทำร้าย ถูกฆาตกรรม หรือถูกทำร้ายทางจิตใจโดยสามีก็เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นอยู่ตลอดเวลา สำหรับในโลกของการทำงาน ผู้หญิงก็ยังคงต้องเผชิญกับการถูกคุกคาม ล่วงลามและละเมิดทางเพศ หากเป็นในช่วงสงคราม การที่ผู้หญิงจะถูกกระทำรุนแรงทั้งจากการทำร้ายและการข่มขืนจากกองทัพทั้งที่เป็นฝ่ายเดียวกันหรือฝ่ายศัตรูก็จะยิ่งเพิ่มมากขึ้น และท้ายสุดในวัยชรา ในบางสังคม ภริยาที่สามีตายก็จะถูกบังคับให้ฆ่าตัวตายตามจารีตประเพณีที่สืบทอดกันมา ความรุนแรงที่เกิดขึ้นกับสตรีจึงเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นได้ในทุกช่วงของชีวิตตั้งแต่ก่อนเกิดจนกระทั่งตาย¹

9.1.1 ความรุนแรง 3 ลักษณะของโจฮัน กัลตุง

โจฮัน กัลตุง² (Johan Galtung) นักคิดด้านสันติศึกษา ได้จำแนกความรุนแรงออกเป็น 3 ลักษณะ คือ

1. ความรุนแรงทางตรง (Direct Violence) หรือความรุนแรงทางกายภาพ ซึ่งเป็นความรุนแรงที่ประจักษ์กันโดยทั่วไป เช่น การฆ่า การทำร้ายชีวิต ร่างกาย ทรัพย์สิน การทำสงคราม

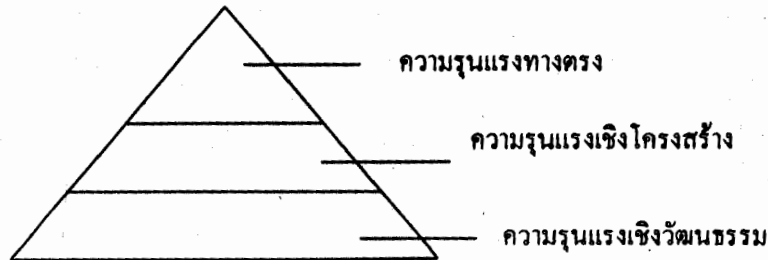
2. ความรุนแรงเชิงโครงสร้าง (Structural Violence) เป็นความรุนแรงที่เกิดขึ้นเนื่องจากโครงสร้างทางเศรษฐกิจหรือระบบสังคมที่ไม่เป็นธรรม อาจเรียกว่า ความอยุติธรรมทางสังคม

3. ความรุนแรงเชิงวัฒนธรรม (Cultural Violence) เป็นความรุนแรงที่แฝงแทรกอยู่ในตัววัฒนธรรม โดยวัฒนธรรมที่มีองค์ประกอบแห่งความรุนแรงจะทำหน้าที่เป็นตัวให้ความชอบธรรมกับทั้งความรุนแรงทางตรงและความรุนแรงเชิงโครงสร้าง

¹ สิริวรรณ ไกรสุรพงศ์, ความรุนแรงต่อผู้หญิง เอกสารประกอบการสัมมนาของมูลนิธิเพื่อนหญิง ณ บ้านริมอ่าว สมุทรสาคร ในวันที่ 26-27 พฤษภาคม 2544, หน้า 6-7.

² คำอธิบายจาก จรัญ โฆษณานันท์, สิทธิมนุษยชนไร้พรมแดน ปรัชญากฎหมาย และความเป็นจริงทางสังคม. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์นิติธรรม, 2545, หน้า 52-54.

โดยใน “สามเหลี่ยมความรุนแรง”³ โจฮัน กัลดุงให้ความรุนแรงทางตรงซึ่งเป็นความรุนแรงที่เห็นได้ง่ายสุดอยู่บนสุดของสามเหลี่ยม ให้ความรุนแรงเชิงโครงสร้างซึ่งเป็นรูปแบบของการกดขี่ที่เห็นได้ยากนั้นอยู่ชั้นที่สอง และให้ความรุนแรงเชิงวัฒนธรรมที่รองรับความรุนแรงทั้งสองระดับข้างต้นอยู่ส่วนล่างสุดของสามเหลี่ยม ดังรูป

หากจะพิจารณาจากคำอธิบายเรื่องความรุนแรงของโจฮัน กัลดุงแล้ว ความรุนแรงที่สตรีประสบนั้นจะเป็นทั้งความรุนแรงทางตรง ความรุนแรงเชิงโครงสร้าง และความรุนแรงเชิงวัฒนธรรม โดย

ความรุนแรงทางตรงหรือความรุนแรงทางกายภาพที่สตรีประสบก็เช่น การข่มขืน กระทำชำเรา การทำร้ายร่างกายหรือการทำทารุณกรรมจากสามี การถูกล่วงเกินหรือการรังควานทางเพศจากผู้ชาย นายจ้าง บุคคลที่ใกล้ชิด

ความรุนแรงเชิงโครงสร้างที่สตรีประสบ ก็เช่น การมองสตรีว่าเป็นเพศที่ต่ำกว่า ค้อยกว่าบุรุษจนนำไปสู่การเลือกปฏิบัติ การริดรอนสิทธิอย่างไม่เท่าเทียม เช่น การถูกจำกัดโอกาสทางการศึกษา การถูกจำกัดในการประกอบอาชีพ การถูกกดขี่เอารัดเอาเปรียบในการทำงาน การมีข้อกำหนดกฎหมายที่ไม่เป็นธรรมสำหรับสตรี

ความรุนแรงเชิงวัฒนธรรมที่สตรีประสบ ก็เช่น ความรุนแรงและการละเมิดสิทธิสตรีที่มีรากเหง้ามาจากวัฒนธรรมที่ถือชายเป็นใหญ่ในสังคม อาทิ การขลิบอวัยวะเพศหญิง การกดขี่ผู้หญิงให้เป็นเพียงวัตถุทางเพศ และการค้าประเวณีของหญิง ทักษะคิดที่ว่าภรรยาเป็นสมบัติของสามี ความรุนแรงในครอบครัวเป็นเรื่องธรรมดาของลึนกับพื้นที่ยอมกระทบกระทั่งกัน ประเพณีการมีเมียน้อยหรือภรรยาหลายคนในเวลาเดียวกัน

³ เฟิ่งอ๋าง, หน้า 54.

9.1.2 รายงานเกี่ยวกับความรุนแรงต่อสตรี

องค์การอนามัยโลก (WHO) ได้เปิดเผยรายงานเกี่ยวกับความรุนแรงที่เกิดขึ้นกับสตรีว่า จากการสัมภาษณ์ผู้หญิงมากกว่า 24,000 รายจาก 10 ประเทศทั่วโลก ได้แก่ บังกลาเทศ บราซิล เอธิโอเปีย ญี่ปุ่น นามิเบีย เปรู ซามัว เซอร์เบีย มอนเตเนโกร สหสาธารณรัฐแทนซาเนียและไทย พบว่า ความรุนแรงที่เกิดขึ้นกับผู้หญิงส่วนใหญ่ทั้งที่เป็นความรุนแรงทางกาย เช่น ทุบตี ทำร้ายร่างกาย และที่เป็นความรุนแรงทางเพศ ไม่ว่าจะเป็นการมีสัมพันธ์ทางเพศกันโดยที่ฝ่ายหญิงไม่เต็มใจหรือบังคับให้ฝ่ายหญิงกระทำในสิ่งที่ฝืนใจระหว่างที่มีความสัมพันธ์กันนั้น เป็นความรุนแรงที่ไม่ได้มาจากคนภายนอกหรือคนแปลกหน้าอย่างที่คนส่วนใหญ่คิด แต่กลับมาจากคนใกล้ตัว คือสามีและคู่อภิ⁴

นอกจากนั้น องค์การกองทุนเด็กแห่งสหประชาชาติ (UNICEF) ก็ได้เปิดเผยรายงานของการที่ผู้หญิงตกเป็นเหยื่อของความรุนแรงของจารีตประเพณีที่โหดร้ายของสังคมว่า ปัจจุบันยังมีสตรีและเด็กจำนวนมากกว่าร้อยล้านคนในทวีปแอฟริกาและตะวันออกกลางที่ตกเป็นเหยื่อของการถูกรุกรานรุนแรงของวัฒนธรรมประเพณี⁵ และต้องทนทุกข์ทรมานกับประเพณีการขลิบอวัยวะเพศหญิง⁶

รายงานดังกล่าวนี้สะท้อนให้เห็นถึงความจริงที่เกิดขึ้นในหลายสังคมทั่วโลกว่าความรุนแรงต่อสตรีนั้นยังเป็นสิ่งที่มีอยู่ โดยเฉพาะในสังคมที่มีวัฒนธรรมยกย่องให้ผู้ชายเป็นใหญ่ซึ่งถือเป็นเรื่องปกติที่ผู้หญิงจะถูกกดขี่ข่มเหงและถูกรุกรานรุนแรงโดยสังคมจะมีแนวความคิดแบบที่เห็นว่าผู้หญิงซึ่งเป็นภรรยา นั้นเป็นสมบัติของสามี และสร้างค่านิยมให้ผู้

⁴ สรุปจากข่าวเรื่อง "ผู้หญิงกับการเป็นเหยื่อความรุนแรงในสังคม" ใน โพสต์ทูเดย์ ฉบับประจำวันที 28 พฤศจิกายน 2548.

⁵ เฟิงฮ้าง.

⁶ ประเพณีการขลิบอวัยวะเพศหญิงซึ่งแท้จริงเพื่อตัดความปรารถนาทางเพศของผู้หญิงนั้นถูกทำให้เชื่อกันว่าเป็นการเพิ่มความงามให้แก่ผู้หญิง และเป็นการเพิ่มศักยภาพในชีวิตสมรสให้มากขึ้น โดยจารีตประเพณีดังกล่าวได้ฝังรากลึกในความคิดของผู้หญิงในสังคมนั้นๆ ว่าเป็นแนวทางการปฏิบัติที่ผู้หญิงที่ดีควรจะเจริญรอยตามและควรยึดถือปฏิบัติตามเพื่อให้ได้รับการยอมรับในสังคม โดยมองข้ามอันตรายและความรุนแรงที่เกิดขึ้นต่อตนเองไป ในบางสังคมจึงยังคงมีการปฏิบัติสืบทอดกันมาจนทุกวันนี้

หญิงจะต้องเป็นผู้ที่ทำหน้าที่ปรนนิบัติสามีและอยู่ในโอวาทของผู้เป็นสามีซึ่งเปรียบเสมือนเจ้าของหรือเจ้าของชีวิตที่มีสิทธิที่จะทำอะไรก็ได้ ทำให้ความรุนแรงที่เกิดขึ้นนั้นอยู่ในบริบทของการยอมรับกันในสังคม โดยผู้หญิงเหล่านั้นจะตกอยู่ในสภาพของการจำยอม และมักจะโทษว่าเป็นความบกพร่องในหน้าที่ เป็นความผิดของตนที่ทำให้สามีไม่พอใจมากกว่าที่จะมองว่าตนกำลังถูกละเมิดสิทธิ เนื่องจากขาดความรู้ความเข้าใจในสิทธิของตน โดยวัฒนธรรม ค่านิยม และจารีตประเพณีดังกล่าวนี้ได้เป็นสิ่งที่ทำให้ทั้งผู้หญิงและผู้ชายไม่รู้สึกถึงความไม่เหมาะสม ความไม่เป็นธรรมของการที่ผู้หญิงถูกระทำรุนแรง ทำให้สังคมมองข้าม ละเลย ไม่ให้ความสนใจและไม่ให้ความสำคัญกับปัญหาความรุนแรงที่ผู้หญิงประสบ

9.1.3 ความรุนแรงต่อสตรีเป็นเรื่องสำคัญ

ถึงแม้ว่าความรุนแรงต่อผู้หญิงนั้นเป็นเรื่องสำคัญเนื่องจากการละเมิดสิทธิมนุษยชน และมีผลกระทบต่อผู้หญิง เด็กและสังคมโดยรวม โดยผู้หญิงที่เป็นเหยื่อของความรุนแรงนั้นต้องทนทุกข์ทรมานทั้งทางร่างกาย จิตใจและสุขภาพ และมีผลกระทบต่อศักยภาพความสามารถในการประกอบอาชีพ และส่งผลในเชิงลบทั้งทางด้านเศรษฐกิจและสังคม โดยมีข้อมูลที่บ่งชี้ว่าสังคมต้องแบกรับต้นทุนทางเศรษฐกิจสังคมต่อความรุนแรงในผู้หญิง โดยในสหรัฐอเมริกามีการประมาณว่า ต้นทุนที่คิดเป็นเงินสำหรับการรักษาพยาบาลเหยื่อซึ่งบาดเจ็บจากการถูกระทำรุนแรงในช่วงปี ค.ศ. 1987-1990 เฉลี่ยต่อปีเป็นเงินถึง 34,000 ล้านดอลลาร์ และทำให้เกิดต้นทุนจากการลดลงของคุณภาพชีวิตอีก 145,000 ล้านดอลลาร์⁷ ธนาคารโลกได้ประมาณไว้ว่า ปัญหาความรุนแรงของการทำร้ายสตรีนั้นเป็นสาเหตุของการตายและความพิการของผู้หญิงในช่วงวัยเจริญพันธุ์ที่ร้ายแรงพอๆ กับมะเร็ง และทำให้ผู้หญิงป่วยได้เท่ากับอุบัติเหตุจากการจราจรและโรคมมาเลเรียรวมกัน⁸

⁷ศิริวรรณ ไกรสุรพงศ์, ความรุนแรงต่อผู้หญิง. อ้างแล้ว.

⁸ World Bank, World Development Report 1993 : Investing In Health. New York : Oxford University Press, 1993. อ้างใน ศิริวรรณ ไกรสุรพงศ์, ความรุนแรงต่อผู้หญิง. อ้างแล้ว, หน้า 5.

สำหรับประเทศไทย กระทรวงสาธารณสุขได้คำนวณไว้ว่าประเด็นความรุนแรงในทุกลักษณะนี้ได้ส่งผลกระทบต่อในเชิงเศรษฐกิจ ทำให้สูญเสียมูลค่าเศรษฐกิจของประเทศประมาณ 3.86 หมื่นล้านบาทต่อปี⁹ และทำให้ประเทศต้องสูญเสียเงินในการแก้ปัญหาที่ปีละกว่า 3.67 หมื่นล้านบาท

9.2 ความรุนแรงในครอบครัว

9.2.1 ความรุนแรงในครอบครัวคืออะไร

มูลนิธิเพื่อนหญิงซึ่งเป็นองค์กรเอกชนที่ทำงานด้านสตรีของไทยได้กล่าวถึงความรุนแรงในครอบครัว (Domestic Violence) ไว้ว่าเป็นอาชญากรรมเจ็บที่เกิดขึ้นในบ้าน โดยส่วนใหญ่มีผู้ชายเป็นผู้กระทำและผู้หญิงและเด็กเป็นผู้ได้รับผล โดยปัญหาความรุนแรงในครอบครัวนี้ได้ส่งผลกระทบต่อทั้งกับผู้ที่ถูกกระทำโดยตรงและต่อสังคมและเศรษฐกิจโดยรวม โดยที่ผู้ชายที่เป็นผู้กระทำมีทัศนคติความเชื่อว่าเป็นสิทธิ์ที่สามารถทำได้เพราะเป็นหัวหน้าครอบครัว ตนเองเป็นเจ้าของภรรยาและลูก และเมื่อผนวกกับค่านิยมว่าลูกผู้ชายต้องตีเมียก็ยิ่งเร่งให้ปัญหานี้ทวีความรุนแรงยิ่งขึ้น เนื่องจากกระทำด้วยความขาดสติ

ส่วนในพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2550 ได้นิยาม "ความรุนแรงในครอบครัว" ไว้ว่า หมายถึง การกระทำความรุนแรงใดๆ โดยมุ่งประสงค์ให้เกิดอันตรายแก่ร่างกาย จิตใจ หรือสุขภาพ หรือการกระทำโดยเจตนาที่นำจะก่อให้เกิดอันตรายแก่ร่างกาย จิตใจ หรือสุขภาพของบุคคลในครอบครัว¹⁰ หรือบังคับใช้อำนาจครอบงำผิดคลองธรรมให้บุคคลในครอบครัวต้องกระทำการ ไม่กระทำการ หรือยอมรับการกระทำอย่างใดอย่างหนึ่งโดยมิชอบ แต่ไม่รวมถึงการกระทำโดยประมาท¹¹

⁹ ศาสตราจารย์ นายแพทย์ รณชัย คงสกนธ์ ซึ่งสังคมแตกแยก จุดเศรษฐกิจย่ำแย่ ใน โพสต์ทูเดย์ ฉบับวันที่ 31 ธันวาคม 2551.

¹⁰ บุคคลในครอบครัว คือ คู่สมรส คู่สมรสเดิม ผู้ที่อยู่กินหรือเคยอยู่กินฉันสามีภรรยา โดยมีได้จดทะเบียนสมรส บุตร บุตรบุญธรรม สมาชิกในครอบครัว รวมถึงบุคคลใดๆ ที่ต้องพึ่งพาอาศัยและอยู่ในครัวเรือนเดียวกัน

¹¹ พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2550.

9.2.1.1 ลักษณะของการกระทำรุนแรงในครอบครัว

ลักษณะของการกระทำรุนแรงในครอบครัวที่ส่งผลให้เกิดความทุกข์แก่ผู้หญิงนั้นมีในหลายรูปแบบ ทั้งที่เป็น

- การทำร้ายร่างกาย อันได้แก่ การเตะ ต่อย ชก ตบ ตี ผลัก เขย่า การใช้อาวุธและสิ่งของทำร้าย
- การทำร้ายจิตใจ อันได้แก่ การกดขี่ บังคับ ข่มขู่ การบีบคั้นทางอารมณ์ด้วยการกระทำในลักษณะต่างๆ รวมทั้งการใช้วาจาดูด่า หยาดคาย ทำให้อับอาย เศร้าเสียใจ ซึ่งเป็นการทำร้ายทางอารมณ์
- การละเมิดทางเพศ เช่น การข่มขืน การทำอนาจาร
- การกักขัง การบีบบังคับและปิดกั้นทางสังคม การบังคับไม่ให้ติดต่อกับญาติ เพื่อน เพื่อให้ตัดขาดจากสังคมและโลกภายนอก
- การบีบบังคับทางเศรษฐกิจ การจำกัดอิสรภาพทางการเงิน การควบคุมการเงินไม่ให้มีโอกาสในการใช้จ่าย ทำให้ต้องพึ่งพาทางเศรษฐกิจ

โดยการถูกกระทำรุนแรงในครอบครัวในลักษณะต่างๆ นี้ทำให้ผู้หญิงได้รับความเจ็บปวด ความทุกข์ทรมาน ซึ่งส่งผลกระทบต่อสุขภาพกายและสุขภาพจิต

อาจกล่าวได้ว่าความรุนแรงในครอบครัวนี้เป็นรูปแบบของความรุนแรงต่อสตรีที่พบมากที่สุด และเป็นปัญหาเบื้องต้นของความสงบสุขของสังคม ซึ่งเป็นภัยใกล้ตัวที่คนส่วนใหญ่จะไม่เคยคาดคิดว่าจะเกิดขึ้นกับตนและคนในครอบครัว และภัยดังกล่าวนี้ยังมีลักษณะเป็นภัยเงียบ เพราะผู้ที่ถูกกระทำส่วนใหญ่จะรู้สึกอับอาย จึงไม่กล้าเปิดเผย ด้วยเกรงจะถูกครหา ถูกมองในแง่ไม่ดีว่าคงทำอะไรที่เป็นเหตุของความรุนแรงดังกล่าว หรือกลัวถูกกระทำรุนแรงหนักกว่าเดิม เหตุของการถูกกระทำรุนแรงในครอบครัวส่วนใหญ่จึงจำต้องฝืนทนกับความทุกข์ทรมานนั้น โดยผู้ที่มักจะถูกเป็นเหยื่อของการถูกกระทำรุนแรงในครอบครัวก็คือสตรีและเด็ก

9.2.2 สถานการณ์ความรุนแรงในครอบครัว

ขณะนี้สถานการณ์ความรุนแรงในครอบครัวเพิ่มมากขึ้นทั่วโลก จากรายงานการประมาณการของธนาคารโลก¹² ปรากฏว่า 1 ใน 5 ของผู้หญิงทั่วโลกเคยถูกทำร้ายร่างกายและทำร้ายทางเพศ โดยทุกๆ นาทีจะมีผู้หญิงถูกข่มขืน 20 คน และองค์การอนามัยโลก (WHO) ได้ประเมินว่า ในแต่ละปีทั่วโลกมีเด็กและผู้หญิงรวมกว่า 2 ล้านคนถูกทำร้ายโดยคนในครอบครัว และผู้หญิงอย่างน้อย 1.5 ล้านคนทั่วโลกถูกข่มขืนหรือถูกทำร้ายโดยสามีหรือคู่รัก ทำให้ได้รับบาดเจ็บและอาจถึงขั้นเสียชีวิต

จากสถิติขององค์การอนามัยโลกนั้นมีผู้หญิงที่ถูกสามีกระทำความรุนแรงถึง 70% รวมถึงลูกถูกทำร้าย 20% และจากการสำรวจพบว่า ในจำนวนหญิงที่แต่งงานแล้ว 10 คน จะมี 2 คน ที่ถูกสามีทำร้ายจิตใจ และมี 1 คน ที่ถูกสามีทำร้ายร่างกายตบตี¹³

สำหรับประเทศไทย สถิติจากการสำรวจขององค์การอนามัยโลก พบว่าผู้หญิงไทยมากกว่าร้อยละ 44 เผชิญกับการใช้ความรุนแรงของสามี โดยในจำนวนนี้มีการกระทำความรุนแรงทางเพศรวมอยู่ไม่น้อยกว่าร้อยละ 30¹⁴ และนายแพทย์ศุภชัย คุณารัตนพฤกษ์ อธิบดีสนับสนุนบริการสุขภาพ (สบส.) ได้ให้ข้อมูลไว้ว่า จากรายงานสถิติข้อมูลการให้บริการของศูนย์พึ่งได้¹⁵ ในโรงพยาบาล 109 แห่งซึ่งให้ความช่วยเหลือเด็กและสตรีที่ถูกกระทำความรุนแรงเฉลี่ย 32 รายต่อวัน ปีหนึ่งนับกว่า 10,000 ราย โดยในจำนวนนั้นเป็นสตรี 5,656 ราย เป็นเด็ก 5,094 ราย โดยผู้ทำร้ายเป็นผู้ใกล้ชิดและคนรู้จัก 4,244 ราย คิดเป็นร้อยละ

¹² "หลุดพ้นเป็น 'เหยื่อ' ภัยใกล้ตัว" นิตยสาร Health Today ปีที่ 7 ฉบับที่ 80 พฤศจิกายน 2550, หน้า 81-82.

¹³ คอลัมน์ "โรงซ่อมสามี" ใน โพสต์ทูเดย์ ฉบับวันพุธที่ 10 พฤศจิกายน 2547, หน้า A.9.

¹⁴ ณัฐยา บุญภักดี, "สัญญาที่เลื่อนลอยของรัฐบาลกับประเด็นผู้หญิงที่ไม่ตีหน้า" ใน โพสต์ทูเดย์ ฉบับวันที่ 11 มีนาคม 2549, หน้า A 10.

¹⁵ สถิติจากศูนย์พึ่งได้ กระทรวงสาธารณสุข ในปี 2548 ผู้หญิงไทยถูกกระทำความรุนแรงที่มาขอรับการรักษาเฉลี่ยวันละ 32 คน ในปี 2549 เพิ่มเป็นวันละ 49 คน ในปี 2550 เพิ่มเป็นเฉลี่ยวันละ 52 คน หรือ 19,068 คนต่อปี โดยศาสตราจารย์ นายแพทย์รณชัย คงสกนธ์ กล่าวว่า สถิติของผู้หญิงที่ถูกกระทำความรุนแรงและเข้ามารักษาเป็นแค่ส่วนที่พบน้ แต่ส่วนได้น้ำยังมีอีกมหาศาล

36.59 ผู้ทำร้ายเป็นสามีคิดเป็นร้อยละ 27.08 และผู้ทำร้ายเป็นสมาชิกในครอบครัวเครือญาติ คิดเป็นร้อยละ 12.98 โดยความรุนแรงสูงสุดเป็นความรุนแรงทางเพศ มี 5,483 ราย รองลงมาเป็นความรุนแรงทางกาย 5,389 ราย และความรุนแรงทางด้านจิตใจ 1,036 ราย¹⁶ และในปี 2552 จากสถิติข้อมูลของศูนย์พึ่งได้ กระทรวงสาธารณสุข เราพบว่า ความรุนแรงที่สตรีประสบนั้นเพิ่มมากขึ้นกว่าเท่าตัว โดยมีเด็กและสตรีถูกทำร้ายเข้ามารักษาตัวที่โรงพยาบาลกว่า 2.6 หมื่นรายต่อปี เฉลี่ยวันละ 73 ราย หรือทุก 20 นาทีจะมีเหยื่อถูกกระทำรุนแรง 1 ราย โดยพบผู้กระทำรุนแรง 80% เป็นสามี คนในครอบครัว หรือคนใกล้ชิด

จากข้อมูลของสถาบันวิจัยระบบสาธารณสุข (สวรส.) พบว่า ผู้หญิงที่มารับบริการที่บ้านฉุกเฉินที่ถูกทำร้ายโดยคนในครอบครัวมีสูงถึง 80% และพบว่าครึ่งหนึ่งของผู้หญิงที่เข้ามารับบริการเหล่านั้นถูกทารุณเป็นประจำ¹⁷ โดย 40% ของประชาชนไทยเคยเห็นความรุนแรงในครอบครัว และครอบครัวไทยกว่า 5 ล้านครอบครัวซึ่งคิดเป็นประมาณ 29% ของครอบครัวไทยถูกกระทำรุนแรงมากกว่านี้ แต่ไม่ได้ไปแจ้งความ ไม่ได้ไปขอความช่วยเหลือหรือเปิดเผยให้ทราบถึงปัญหาของการถูกทำร้ายหรือใช้ความรุนแรง และยังมีผู้หญิงจำนวนไม่น้อยที่เป็นเหยื่อแบบเรื้อรัง แต่ไม่สามารถตอบโต้โดยได้แต่อดทนเพราะยังรักและห่วงสามี ไม่อยากทำให้เรื่องราวใหญ่โตกลายเป็นคดีความ หรือกลัวว่าสถานการณ์จะแยงลงกว่าเดิม ทำให้บางรายที่โชคร้ายต้องจบลงด้วยการสูญเสียชีวิตของตนเอง

จากการสำรวจของสถาบันวิจัยประชากรและสังคมแห่งมหาวิทยาลัยมหิดล ในปี 2543 โดยสอบถามผู้หญิงในวัย 15 - 49 ปี พบว่า มีผู้หญิงที่มีคู่หรือเคยมีคู่เป็นจำนวนมากถึง 44% เคยถูกทำร้ายทางกายหรือทางเพศจากสามีหรือคนรัก¹⁸

เมื่อวันที่ 28 ตุลาคม 2546 นายแพทย์ยงยุทธ วงศ์ภิรมศานต์ จิตแพทย์ประจำกรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข ได้เปิดเผยว่า ประเทศไทยติด 1 ใน 10 ประเทศของโลกที่ใช้ความรุนแรงต่อสตรี¹⁹

¹⁶ นิตยสาร รักลูก ปีที่ 24 ฉบับที่ 280 ประจำเดือนพฤษภาคม 2549, หน้า 30.

¹⁷ จาก "หลุดพ้นเป็น 'เหยื่อ' ภัยใกล้ตัว" ใน นิตยสาร Health Today, อ่างแล้ว.

¹⁸ ญุฑา บุญภักดี, "28 พฤษภาคม วันรณรงค์ทั่วโลกเพื่อสุขภาพของผู้หญิง" ใน โพสต์ทูเดย์ ฉบับวันที่ 28 พฤษภาคม 2548.

¹⁹ รายงานในหนังสือพิมพ์ มติชน ฉบับวันที่ 28 ตุลาคม 2546.

แพทย์หญิงพรรณพิมล หล่อตระกูล นักวิชาการด้านจิตวิทยาได้ให้สถิติความรุนแรงในครอบครัวไทยไว้ว่า ผู้หญิงถูกทุบตีโดยสามีหรือคู่รักคิดเป็น 20-50% และจากการเก็บข้อมูลจากผู้หญิงที่ขอความช่วยเหลือจากมูลนิธิผู้หญิงในปี 2546 พบว่า เป็นเรื่องความรุนแรงในชีวิตคู่ถึง 47% โดยการใช้ความรุนแรงดังกล่าวแยกเป็นกรณีสามีฆากรรยา 39% ภรรยาฆาสามี 14% พ่อฆ่าลูก 7% แม่ฆ่าลูก 6% และภรรยาฆ่าตัวตาย 5%²⁰

9.2.3 ผลกระทบที่เกิดขึ้นจากความรุนแรงในครอบครัว

9.2.3.1 ผลกระทบต่อผู้ถูกกระทำ

การถูกกระทำรุนแรงในครอบครัวของสตรีนั้นเป็นปัญหาที่ก่อให้เกิดผลกระทบนานัปการทั้งต่อตัวผู้ถูกกระทำและต่อสังคม โดยผลที่เกิดขึ้นกับผู้หญิงที่ถูกกระทำรุนแรงนั้นจะเป็นปัญหาทางสุขภาพทั้งทางกายและจิตใจ โดยจากการศึกษาพบว่า ผู้หญิงที่ถูกกระทำรุนแรงมีโอกาสที่จะเจ็บป่วยได้ง่ายกว่า โดยส่วนหนึ่งอาจเป็นเพราะการมีภูมิคุ้มกันต่ำ ซึ่งเป็นผลมาจากการต้องตกอยู่ในภาวะเครียดเรื้อรัง นอนไม่หลับ รับประทานอาหารไม่ได้ ทำให้ร่างกายอ่อนแอ อีกทั้งยังก่อให้เกิดอาการผิดปกติและและโรคต่าง ๆ ที่มีสาเหตุเกี่ยวเนื่องกับจิต (psychosomatic) และผู้หญิงที่ถูกกระทำรุนแรงนี้ยังมีปัญหาทางด้านจิตใจ รู้สึกเครียด ซึมเศร้า ท้อแท้ แยกตัวออกจากสังคม และมีความกดดันทางอารมณ์จนนำไปสู่การฆ่าตัวตาย โดยจากการศึกษาของสตาร์คและฟิลทคราฟท์ (1991) พบว่า ผู้หญิงซึ่งถูกทุบตีมีโอกาสที่จะฆ่าตัวตายสูงกว่าผู้หญิงซึ่งไม่ได้ถูกสามีกระทำรุนแรงถึง 5 เท่า และต้องการการบำบัดทางจิตใจมากกว่าผู้หญิงที่ไม่ถูกทุบตี 4-5 เท่า²¹

สำหรับในประเทศไทยก็ได้มีการศึกษาผลกระทบของความรุนแรงในครอบครัวที่มีต่อสุขภาพกายและใจของผู้หญิงที่ถูกกระทำไว้เช่นกัน โดยจากการวิจัยของมหาวิทยาลัยมหิดลในเรื่องดังกล่าว พบว่า ผู้หญิงที่เคยถูกกระทำรุนแรงทางกายจนได้รับบาดเจ็บมีมากถึง 46% โดยความบาดเจ็บนี้เป็นตั้งแต่ ฟกช้ำ ถลอก เคล็ด เคลื่อน ขัดยอก

²⁰ คอลัมน์ "ครอบครัวสมานฉันท์" ใน โพสต์ทูเดย์ ฉบับประจำวันที 13 พฤศจิกายน 2549.

²¹ Stark E., Flitcraft A., Spouse Abuse in Rosenberg M., Fenly M. (eds). *Violence In America : A Public Health Approach*. New York : Oxford University Press, 1991. อ้างใน ศิริวรรณ ไกรสุรพงศ์, ความรุนแรงต่อผู้หญิง. อ้างแล้ว, หน้า 20.

ไปจนถึงแก้วหูแตก ตาซ้ายบวม กระจกหักหรือแตก และในแง่ของจิตใจ ผู้หญิงที่เคยถูกทำร้ายมีอัตราการคิดฆ่าตัวตายและพยายามฆ่าตัวตายมากกว่าผู้หญิงที่ไม่เคยถูกทำร้าย โดยผู้ที่เคยคิดฆ่าตัวตายมีถึง 40%²²

9.2.3.2 ผลกระทบต่อสังคม

นอกจากผลกระทบทางด้านสุขภาพแล้ว ปัญหาความรุนแรงในครอบครัวต่อสตรียังมีผลกระทบต่อสังคมทั้งในแง่ของการให้บริการการรักษาพยาบาลและการลดศักยภาพของผู้หญิงทั้งในแง่ของการศึกษาและการงาน ซึ่งก็ย่อมเป็นผลกระทบต่อการพัฒนาสังคมและยังเป็นผลกระทบทางเศรษฐกิจอีกทางหนึ่งด้วย

สำหรับผลกระทบต่อสังคม เฉพาะที่เป็นค่าใช้จ่ายในการดูแลรักษาการเจ็บป่วยทั้งทางร่างกายและจิตใจนั้นก็เป็จำนวนไม่น้อย จากการศึกษาในสหรัฐอเมริกาพบว่า การให้บริการรักษาผู้หญิงซึ่งถูกกระทำรุนแรงทางกายหรือถูกกระทำรุนแรงทางเพศนั้นมีต้นทุนสูงกว่าการดูแลผู้หญิงที่ไม่ได้ถูกกระทำรุนแรงถึง 2 เท่าครึ่ง²³

สำหรับในประเทศไทย ผลจากการศึกษาในเรื่องนี้ก็เป็ไปในลักษณะที่สอดคล้อง โดยผลจากการศึกษาของมหาวิทยาลัยมหิดลพบว่า การถูกกระทำรุนแรงในครอบครัวมีผลกระทบทางด้านการทำงานด้วย เช่น ทำให้ป่วยจนทำงานไม่ได้ ไม่มีสมาธิในการทำงาน ไม่อาจไปทำงานได้เพราะรู้สึกอายหรือสูญเสียความมั่นใจ²⁴ และนายแพทย์รณชัย คงสกนธ์ หัวหน้าโครงการหน่วยจัดการความรู้เรื่องความรุนแรงในครอบครัว คณะแพทยศาสตร์ โรงพยาบาลรามาธิบดี ได้ให้ข้อมูลไว้ว่าจากการสำรวจ 600 ครอบครัวในกทม. พบว่ามีการใช้ความรุนแรง 29% ซึ่งจะประมาณการได้ว่าครอบครัวไทยที่มีราว 18.1 ล้านครอบครัวนั้นจะมีครอบครัวที่มีการใช้ความรุนแรงประมาณ 5.24 ล้านครอบครัว ซึ่งจะ

²² ณัฐยา บุญภักดี, "28 พฤษภาคม วันรณรงค์ทั่วโลกเพื่อสุขภาพผู้หญิง", อ้างแล้ว.

²³ Koss M., Koss. P, Woodruff J. "Detebrious Effects of Criminal Victimization on Women's Health and Medical Utilization" in *Archives of International Medicine*. 1991, 151 : 342-347. อ้างใน ศิริวรรณ ไกรสรพงศ์, ความรุนแรงต่อผู้หญิง, อ้างแล้ว, หน้า 21.

²⁴ ณัฐยา บุญภักดี, "28 พฤษภาคม วันรณรงค์ทั่วโลกเพื่อสุขภาพผู้หญิง", อ้างแล้ว.

ส่งผลทำให้เกิดการสูญเสียทางเศรษฐกิจจากปัญหาความรุนแรงในครอบครัวทั้งทางตรงและทางอ้อมถึง 36,687 ล้านบาทต่อปี หรือเท่ากับ 0.5% ของมูลค่าจีดีพีของประเทศไทย²⁵

นอกจากนั้นแล้ว นายแพทย์รณชัย คงสกนธ์ ยังได้ชี้ไว้ว่า ความรุนแรงในครอบครัวนั้นนำไปสู่ครอบครัวที่ไม่ปกติ โดยปัญหาที่พบเสมอก็คือ เด็กที่เติบโตมาในสภาพครอบครัวที่มีความรุนแรงก็จะมีปัญหาสุขภาพจิต ซึ่งทางสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) ก็มองว่าปัญหาดังกล่าวนี้อาจนำไปสู่ปัญหาสุขภาพของคนไทยต่อไปได้

9.2.4 ป่อเกิดหรือสาเหตุของความรุนแรงในครอบครัว

ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับที่มาหรือสาเหตุของความรุนแรงในครอบครัวนั้น หากได้ศึกษาและพิจารณาดูแล้วก็จะเห็นว่ามีความพยายามที่จะอธิบายถึงสาเหตุนั้นกันอย่างกว้างขวาง ทั้งจากทางด้านของนักสังคมวิทยา แพทย์ นักจิตวิทยา ผู้ที่ทำงานด้านสตรี และผู้ที่ศึกษาค้นคว้าทางด้านสตรี ซึ่งก็ส่งผลให้เกิดเป็นทฤษฎะที่หลากหลายและแตกต่างกันไปตามมุมมองของแต่ละสาขาที่ต่างก็มีประเด็นที่น่าสนใจ ในส่วนนี้จึงจะเป็นการนำเสนอทฤษฎะและมุมมองเหล่านั้นเพื่อความเข้าใจในสิ่งที่เข้าใจกันว่าเป็นที่มาของความรุนแรงในครอบครัว

ในมุมมองของนักสังคมวิทยา ความรุนแรงในครอบครัวเป็นเรื่องของโครงสร้างทางสังคมที่มีผลกระทบต่อคนและพฤติกรรมของคนในสังคม โดยในสังคมแบบปิตาธิปไตยหรือสังคมที่ยกย่องให้พ่อหรือชายเป็นใหญ่ (patriarchy society) จะเป็นสังคมที่ถูกกำหนดและควบคุมด้วยกฎเกณฑ์ต่างๆ ที่ผู้ชายเป็นผู้กำหนดขึ้น เช่น ในสังคมเอเชียที่จะกำหนดให้ "ผู้ชาย" มีอำนาจในการปกครองและจัดการ ในขณะที่ "ผู้หญิง" ต้องเป็นฝ่ายยอมตาม

ในขณะที่นักจิตวิทยาจะมองปัญหาความรุนแรงในครอบครัวว่าเป็นปัญหาของการที่ผู้กระทำรุนแรงมีความผิดปกติทางบุคลิกภาพซึ่งเป็นความผิดปกติเฉพาะบุคคล

แต่ในทัศนะของรองศาสตราจารย์ แพทย์หญิง เพ็ญศรี พิชัยสนิท ความรุนแรงในครอบครัวมีสาเหตุพื้นฐานจากความเชื่อ ประเพณี ทัศนคติต่อคุณค่าและศักดิ์ศรีของ

²⁵ ข้อมูลจาก โพสต์ทูเดย์ ฉบับวันที่ 24 พฤศจิกายน 2549.

ปัจเจกบุคคล ซึ่งก่อให้เกิดการละเมิดสิทธิ นอกจากนั้น การที่บุคคลในครอบครัวมีฐานะ และสถานภาพที่แตกต่างกันก็ทำให้มีการใช้กำลังบังคับกันในครอบครัว และในครอบครัว ใดที่ผู้ชายตีเมียแล้วก็มักจะมีการทำทารุณต่อลูกเมีย เด็กและสตรีตกอยู่ในสภาพของการถูก กตขี แต่คนภายนอกมักไม่เข้ามายุ่งเกี่ยว²⁶

ในขณะที่ศาสตราจารย์ นายแพทย์ รณชัย คงสกนธ์ เห็นว่าสาเหตุของความรุนแรงในครอบครัวเป็นเรื่องที่ซับซ้อนที่สามารถอธิบายได้ในเชิงมนุษยศาสตร์ ในเชิงของสังคม และในเชิงจิตวิทยา²⁷ คือเป็นเรื่องของพฤติกรรมของบุคคล เป็นเรื่องของนิสัย โดยคนที่ เติบโตในครอบครัวที่มีการใช้ความรุนแรงก็จะนำไปสู่การใช้พฤติกรรมที่รุนแรง โดยผู้ชาย เรียนรู้และยอมรับความรุนแรงในชีวิตคู่จากครอบครัวของตนเอง และจากการศึกษาพบว่า ผู้ชายที่มีแม่ถูกทุบตีจากสามีจะเป็นผู้ใช้ความรุนแรงต่อภรรยาหรือคนรักมากถึง 67%²⁸ ในขณะที่สื่อก็สามารถเป็นตัวที่กระตุ้นให้เกิดปัญหาความรุนแรงระดับสังคมและครอบครัวได้ เช่นกัน

ในมุมมองของผู้ทำงานด้านสตรีและเด็กที่มีประสบการณ์การทำงานให้ความช่วยเหลือผู้หญิงและเด็กที่ประสบปัญหาถูกทำร้ายและกระทำรุนแรงมากกว่า 20 ปี อูษา เลิศ ศรีสันต์ ผู้อำนวยการโครงการมูลนิธิผู้หญิง พบว่าสาเหตุสำคัญของความรุนแรงภายใน ครอบครัวไทยมาจากหลายปัจจัย ตั้งแต่ทัศนคติส่วนบุคคลที่มาจากการปลูกฝังหรืออบรม เลี้ยงดูในบ้านที่ยกย่องผู้ชาย ให้อำนาจอย่างเต็มที่ เช่น การทำร้ายหรือตบตีภรรยาและลูก ไม่ผิด นอกจากนี้ยังเกิดจากปัญหาด้านจิตใจ เช่น ควบคุมอารมณ์โกรธตนเองไม่ได้ การ

---

²⁶ วีระ นิยมวัน "ความรุนแรงในครอบครัว" จดหมายข่าวชมรมเพศศาสตร์ศึกษา สถาบัน วิจัยวิทยาศาสตร์การแพทย์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ปีที่ 4 ฉบับที่ 5, 2542, หน้า 1-2. เรียบเรียง จากการบรรยายของ รศ.พญ.เพ็ญศรี พิชัยสนธิ เรื่อง Family Violence ใน การประชุม 50 ปี คณะ สาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล ในวันที่ 15-18 พฤศจิกายน 2541 ณ โรงแรมสยามอินเตอร์ คอนเวนชันฮอลล์.

²⁷ ข่าว "ศ.นพ.รณชัย คงสกนธ์ ชี้สังคมแตกแยกจุดเศรษฐกิจแย่" ใน โพสต์ทูเดย์ ฉบับ ประจำวันที่ 31 ธันวาคม 2551.

²⁸ ณัฐยา บุญภักดี, คอลัมน์เสียงสตรี "28 พฤษภาคม วันรณรงค์ทั่วโลกเพื่อสุขภาพผู้หญิง" ใน โพสต์ทูเดย์ ฉบับประจำวันที่ 28 พฤษภาคม 2548, หน้า A 10.

ติดสารเสพติด ความเครียดจากภาวะเศรษฐกิจ และเกิดจากการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางสังคมที่ครอบครัวเป็นครอบครัวเดี่ยวมากขึ้น ทำให้ความใกล้ชิดของครอบครัวลดลง²⁹

อย่างไรก็ตาม ในมุมมองของนักวิชาการทางด้านสตรีแล้ว ความรุนแรงต่อสตรีนั้นมีสาเหตุมาจากโครงสร้างทางสังคมและปัจจัยทางวัฒนธรรม โดยในส่วนของโครงสร้างทางสังคมนั้นก็จะมีมองว่าเป็นเรื่องของความสัมพันธ์เชิงอำนาจในสังคมนระหว่างชาย-หญิงที่ถูกประกอบสร้างทางสังคม (social construct) ที่ไม่ได้วางอยู่บนหลักสิทธิเสรีภาพ ความเสมอภาค และความเป็นธรรม ที่ผู้ชายจะ "ถูกสร้าง" ให้เป็น "ลูกผู้ชาย" โดยในความเป็นลูกผู้ชายนี้ก็มีองค์ประกอบของการใช้กำลังความรุนแรงทั้งในด้านแอบแฝงและในด้านเปิดเผยผ่านการ "ตีรันฟันแทง" การ "รบราฆ่าฟัน" ภายใต้ค่านิยม "ผู้พิทักษ์" โดยกระบวนการประกอบสร้างทางสังคมเพื่อให้เกิดความเป็นหญิงความเป็นชาย หรือเกิดเพศสภาพหญิง-เพศสภาพชายที่มีผลต่ออุปนิสัยและพฤติกรรมของแต่ละเพศสภาพ³⁰ ในขณะที่วิลลาซีนี พิพิชกุล เห็นว่าโครงสร้างทางสังคมและวัฒนธรรมไทยที่มักให้บทบาท ความสำคัญและอำนาจที่เหนือกว่าแก่เพศชายนั้นเป็นที่มาของการที่ผู้ชายใช้ความรุนแรงกับคนในครอบครัว ดังจะเห็นได้ว่าในครอบครัวไทยมักจะถือกันมาตลอดว่า ผู้ชายเป็นผู้นำของครอบครัว และด้วยเหตุนี้เองที่ทำให้ผู้ชายนับถือในเรื่องของการมีอำนาจ กับเลือกที่จะใช้กำลังและความรุนแรงในการจัดการกับผู้หญิงที่เป็นภรรยาซึ่งเขาเห็นว่าเป็นสมบัติของตนเอง

ในมุมมองของนักสตรีนิยม ความรุนแรงในครอบครัวจึงเป็นเรื่องของ "เพศ" และ "อำนาจ" ที่อยู่เบื้องหลังการส่งต่อและผลิตซ้ำทางวัฒนธรรมที่ให้ค่าความสำคัญและชื่นชมผู้ชายมากกว่าผู้หญิง

²⁹ เรื่อง "หลุดพ้นเป็น 'เหยื่อ ภัยใกล้ตัว'" ใน นิตยสาร Health Today, อ้างแล้ว.

³⁰ ฉลาดชาย รมิตานนท์, "ผ่าฆ่าเมียกับอคติทางเพศและกระบวนการยุติธรรม" สยามรัฐ สัปดาห์วิจารณ์ ปีที่ 49 ฉบับที่ 10 สุกรี 2 - พฤษ 8 สิงหาคม 2545, หน้า 86-87.

9.2.5 มายาคติเกี่ยวกับความรุนแรงในครอบครัว

นอกจากแนวคิดเรื่องเพศ อำนาจ ปัญหาเชิงโครงสร้างของสังคม การเลี้ยงดู ค่านิยม วัฒนธรรม ประเพณีที่มองกันว่าเป็นสาเหตุของความรุนแรงในครอบครัวแล้ว มายาคติหรือความเชื่อความเข้าใจที่ผิดนั้นก็อาจกล่าวได้ว่าเป็นสิ่งที่มีส่วนในการทำให้ความรุนแรงนั้นยังเกิดขึ้นและคงอยู่ต่อไป

โดยในประเด็นเรื่องความรุนแรงต่อสตรีนี้ จากการศึกษาพบว่า คนส่วนใหญ่มีมายาคติหรือความเชื่อที่ไม่ถูกต้องเกี่ยวกับความรุนแรงต่อผู้หญิงหลายๆ อย่าง คือ

มายาคติที่ว่าบ้านเป็นที่อบอุ่นปลอดภัยและความรุนแรงที่เกิดกับผู้หญิงนั้นกระทำโดยคนแปลกหน้าและบุคคลที่ไม่ได้อยู่ในครอบครัว แต่ผลจากการศึกษาผู้หญิงที่ถูกกระทำรุนแรงจำนวน 2,000 คน ที่สถานีตำรวจเซาเปาโล สหรัฐอเมริกา ในช่วงเวลา 5 เดือนของปี 1987 พบว่า 70% ของผู้หญิงถูกกระทำรุนแรงที่บ้าน โดยเกือบทุกราย ผู้ทำร้ายคือสามีหรือคนรัก³¹ และจากการทบทวนผลงานที่เป็นการศึกษาเกี่ยวกับความรุนแรงต่อผู้หญิงในสหรัฐอเมริกาก็ชี้ให้เห็นว่าผู้หญิงมีโอกาที่จะถูกทำทารุณกรรมทำร้าย ข่มขืน หรือฆ่าโดยสามีหรืออดีตสามีมากกว่าผู้ทำร้ายประเภทอื่นทุกประเภทรวมกัน

มายาคติที่ว่าความรุนแรงในครอบครัวนั้นมีอันตรายน้อยกว่าความรุนแรงที่เกิดขึ้นนอกบ้าน แต่ในความเป็นจริงแล้วมันเป็นสิ่งที่ตรงกันข้าม โดยในการศึกษาในสหรัฐอเมริกานั้นพบว่า 80% ของผู้หญิงถูกกระทำรุนแรงโดยคู่สมรสนั้นมีการบาดเจ็บภายในและหมดสติ ในขณะที่การถูกกระทำรุนแรงโดยคนแปลกหน้าเพียง 54% เท่านั้น ที่จะบาดเจ็บภายในและไม่รู้สึกตัว

มายาคติที่ว่าผู้ชายที่กระทำรุนแรงต่อผู้หญิงนั้นเป็นผู้ที่มีความผิดปกติทางจิตหรือเจ็บป่วยทางจิต แต่จากการศึกษาในเรื่องดังกล่าวในสหรัฐอเมริกาพบว่า ผู้ชายที่กระทำรุนแรงต่อผู้หญิงในครอบครัวนั้นกระทำไปโดยเห็นว่าเป็นสิทธิตามธรรมชาติของเขาที่จะควบคุมผู้หญิง และเขาเหล่านั้นไม่ได้เป็นผู้มีความเจ็บป่วยทางจิต³²

³¹ Council on Scientific Affairs, American Medical Association, "Violence Against Women : Relevance for Medical Practitioners." *Journal of the American Association*, 1992, 267 (23); 3184-3189. อ้างใน ศิริวรรณ ไกรสรพวงศ์, ความรุนแรงต่อผู้หญิง, อ้างแล้ว, หน้า 9.

³² ศิริวรรณ ไกรสรพวงศ์, ความรุนแรงต่อสตรี, อ้างแล้ว, หน้า 12.

มายาคติที่ว่า การดื่มสุร่าเป็นสาเหตุที่ทำให้เกิดการกระทำรุนแรงต่อภรรยา ในส่วนนี้ ศิริวรรณ ไกรสรพงศ์ ได้อธิบายไว้ว่า "ในบางสังคมและวัฒนธรรม การทำรุนแรงต่อภรรยาดูเหมือนจะเกิดร่วมกับการดื่มสุร่าหรือยาเสพติด หรือทั้งสองอย่าง แต่ในสังคมส่วนใหญ่เหล่านี้เข้ามาเกี่ยวข้องกับ ความรุนแรงน้อยมาก จากการศึกษาของ Levinson (1989) ในสังคมขนาดเล็กจำนวน 90 แห่ง พบว่า การดื่มสุร่าของผู้ชายในสังคม 8 แห่ง เป็นองค์ประกอบสำคัญที่นำไปสู่การทำรุนแรงต่อภรรยา ขณะที่ในอีก 5 สังคม การทำรุนแรงต่อภรรยา ทั้งเกี่ยวข้องและไม่เกี่ยวข้องกับการดื่มสุร่า ส่วนสังคมอีก 77 แห่งที่เหลือ การดื่มสุร่ามีผลน้อยมากหรือเกือบไม่มีผลต่อการทำร้ายทำรุนแรงต่อภรรยา... ดังนั้น การแก้ปัญหาการดื่มสุร่าแม้จะช่วยลดอุบัติเหตุและความรุนแรงของการถูกทำร้าย แต่ก็คงไม่ได้ช่วยลดความรุนแรงมากนัก³³ และสำหรับในประเทศไทย ข้อมูลจากศูนย์วิจัยปัญหาครอบครัวก็เป็นไปในแนวเดียวกัน คือพบว่า สามที่ดื่มสุร่าทำร้ายร่างกายภรรยาเพียง 5-7% และ 35% ของคดีอาญาเกี่ยวกับเพศมีสาเหตุมาจากการดื่มสุร่า ซึ่งก็เป็นการแสดงให้เห็นว่าการดื่มสุร่านั้นเป็นสาเหตุร่วมของความรุนแรงในครอบครัวและชีวิตคู่ สุร่าไม่ได้เป็นสาเหตุสำคัญของความรุนแรงในครอบครัว สุร่าเป็นเพียงองค์ประกอบหนึ่งที่ไม่ใช่องค์ประกอบสำคัญที่ทำให้สามีทำร้ายภรรยาตามที่เชื่อกัน

ดังนั้น ในการจะแก้ปัญหาความรุนแรงต่อผู้หญิงให้ได้ผลนั้นจึงจำเป็นต้องทำให้คนได้รู้ได้เข้าใจสาเหตุที่แท้จริงของความรุนแรง อันจะเป็นการช่วยให้พวกเขามีทัศนคติและวัฒนธรรมที่หลุดพ้นจากกรอบมายาคติเดิมในเรื่องความรุนแรงในครอบครัว

9.2.6 การแก้ปัญหาความรุนแรงต่อสตรีและปัญหาความรุนแรงในครอบครัว

ในมุมมองของนักสิทธิมนุษยชน นักสิทธิสตรี และผู้ที่ทำงานเกี่ยวกับสตรี "ความรุนแรงต่อสตรีเป็นอุปสรรคหนึ่งที่เกิดขวางการบรรลุเป้าหมายของความเสมอภาค การพัฒนาและสันติภาพ ความรุนแรงต่อสตรีเป็นทั้งการละเมิดและการทำลายหรือเพิกถอนการที่สตรีจะได้รับสิทธิมนุษยชนและเสรีภาพขั้นพื้นฐาน"³⁴

³³ เรื่องเดียวกัน, หน้า 13.

³⁴ จากแผนปฏิบัติการเพื่อความก้าวหน้าของสตรี การประชุมระดับโลกว่าด้วยเรื่องสตรี ครั้งที่ 4 กรุงปักกิ่ง กันยายน 2538.

นับจากปีพ.ศ. 2491 ที่เกิดปฏิญญาสากลว่าด้วยเรื่องสิทธิมนุษยชนจนกระทั่งถึงปีพ.ศ. 2552 นับเป็นเวลากว่า 60 ปี หลังจากที่ประเทศต่างๆ ในโลกได้ให้สัตยาบันว่าจะปกป้องสิทธิมนุษยชนของมนุษยชาติ แต่ความรุนแรงต่อสตรีก็ยังเป็นปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นทั่วโลกที่นับวันจะเพิ่มมากขึ้นและทวีความรุนแรงยิ่งขึ้น และเพื่อที่จะช่วยดอกหญ้าและกระตุ้นเตือนให้ทุกส่วนในสังคมได้ตระหนักถึงปัญหาความรุนแรงต่อผู้หญิง กับทั้งกระตุ้นให้ทุกภาคส่วนได้ช่วยกันหาทางแก้ไขปัญหาดังกล่าวด้วยการหยุดยั้งความรุนแรงต่อผู้หญิง และช่วยเหลือผู้หญิงที่ถูกกระทำรุนแรงในทุกรูปแบบ ในปี พ.ศ. 2503 กลุ่มผู้หญิงในประเทศต่างๆ ทั่วโลกจึงกำหนดให้วันที่ 25 พฤศจิกายน ของทุกปีเป็นวันยุติความรุนแรงต่อสตรี เพื่อให้เป็นการระลึกถึงผู้หญิงนักต่อสู้ชาวโดมินิกัน 3 คนที่ถูกกระทำรุนแรงด้วยการถูกลอบสังหารอย่างทารุณโดยผู้นำเผด็จการ โดยจากเหตุการณ์ครั้งนั้น สตรีทั่วโลกได้จัดกิจกรรมเพื่อรณรงค์ต่อต้านความรุนแรงที่กระทำต่อสตรีมาอย่างต่อเนื่อง

สำหรับประเทศไทย รัฐบาลไทยก็ได้เริ่มให้ความสำคัญกับปัญหาความรุนแรง โดยได้ประกาศให้เดือนพฤศจิกายนของทุกปีเป็นเดือนแห่งการรณรงค์ยุติความรุนแรงต่อผู้หญิงและเด็ก และด้วยเหตุที่ปัญหาความรุนแรงในครอบครัวนี้เป็นสิ่งที่นับวันจะทวีความรุนแรงยิ่งขึ้น ทางภาครัฐจึงได้มีมาตรการให้โรงพยาบาลสังกัดกระทรวงสาธารณสุขทุกแห่งจัดให้มีศูนย์ช่วยเหลือผู้หญิงและเด็กในภาวะวิกฤตจากความรุนแรง โดยเน้นกระบวนการทำงานแบบสหวิชาชีพ เพื่อให้การช่วยเหลือดังกล่าวไม่เป็นการดอกหญ้าหรือส่งผลร้ายต่อภาวะจิตใจของผู้หญิงและเด็กที่ได้รับความเสียหาย รวมถึงการจัดให้มีการแต่งตั้งพนักงานสอบสวนหญิงเพื่อช่วยในการพิทักษ์สิทธิให้กับผู้หญิง

นอกจากนั้น ทางฝ่ายรัฐยังหาทางที่จะแก้ปัญหาดังกล่าวด้วยวิธีการให้เครื่องมือทางกฎหมายโดยการประกาศใช้พระราชบัญญัติป้องกันและแก้ไขการใช้ความรุนแรงในครอบครัว ตามที่สำนักงานกิจการสตรี กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ เสนอในเดือนสิงหาคม พ.ศ. 2550

ยุติความรุนแรง

ภาพ : พิณพอย์ ศิรินชา

เครือข่ายยุติความรุนแรงจากภาครัฐและเอกชนกว่า 500 คน โดยความร่วมมือของสำนักงานกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ มูลนิธิเพื่อนหญิง และสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพชีวิต ร่วมเดินรณรงค์ยุติความรุนแรง บริเวณหน้าโรงพยาบาลราชวิถี

ภาพจาก หนังสือพิมพ์โพสต์ทูเดย์ ฉบับวันที่ 17 พฤศจิกายน 2552

9.2.6.1 พระราชบัญญัติป้องกันและแก้ไขการใช้ความรุนแรงในครอบครัว

พระราชบัญญัติป้องกันและแก้ไขความรุนแรงในครอบครัวซึ่งเป็นผลที่เกิดจากความเคลื่อนไหวอันยาวนานของผู้ที่ทำงานเกี่ยวกับสตรี และมีผลบังคับใช้เมื่อวันที่ 13 พฤศจิกายน 2550 นั้นมีลักษณะเป็นสหวิทยาการ คือใช้ช่องทางกฎหมายผนวกกับวิธีการทางสังคม พุทธศักราชศาสตร์และทางการแพทย์มาใช้แก้ไขปัญหความรุนแรงในครอบครัวด้วยสันติวิธี โดยพระราชบัญญัติฉบับนี้ได้อธิบายการกระทำอันเป็นความรุนแรงในครอบครัวไว้ว่าเป็น

1. การกระทำลักษณะใดๆ ที่กระทำด้วยเจตนาเพื่อให้เกิดอันตรายแก่ร่างกาย จิตใจหรือสุขภาพของบุคคลในครอบครัว โดยไม่จำกัดว่าต้องเป็นพ่อกระทำต่อแม่ หรือพ่อแม่กระทำต่อลูก หรือลูกเป็นฝ่ายกระทำต่อพ่อแม่ หากเป็นการกระทำในลักษณะที่กล่าวมาต่อบุคคลในครอบครัวก็เข้าลักษณะความผิดนี้

2. การกระทำโดยเจตนาในลักษณะที่น่าจะก่อให้เกิดอันตรายแก่ร่างกาย จิตใจหรือสุขภาพของบุคคลในครอบครัว คือแม้อันตรายจะยังไม่เกิดจริงแต่มีการกระทำโดยเจตนาที่หากปล่อยไปแล้วจะเกิดอันตรายตามที่กล่าวได้

3. การบังคับหรือใช้อำนาจครอบงำผิดคลองธรรมให้บุคคลในครอบครัวต้องกระทำการ ละเว้นกระทำการหรือยอมรับการกระทำอย่างใดอย่างหนึ่งโดยมิชอบ แต่ไม่รวมถึงการกระทำโดยประมาท

โดยเมื่อบุคคลในครอบครัวกระทำการอย่างใดอย่างหนึ่งใน 3 ลักษณะที่กล่าวมาก็จะถือว่าเป็นการกระทำอันเป็นความรุนแรงในครอบครัว โดยกฎหมายฉบับนี้ได้นิยาม "บุคคลในครอบครัว" ว่าหมายถึง คู่สมรส คู่สมรสเดิม ผู้ที่อยู่กินหรือเคยอยู่กินกันฉันสามีภรรยาโดยมิได้จดทะเบียนสมรส บุตรบุญธรรม สมาชิกในครอบครัว รวมทั้งบุคคลใดๆ ที่อาศัยอยู่ในครัวเรือนเดียวกัน แต่ไม่รวมถึงบุคคลที่อยู่อาศัยในฐานะผู้เช่าหรือโดยสัญญาว่าจ้าง

และด้วยเหตุที่กฎหมายฉบับนี้มุ่งที่จะช่วยยับยั้งความรุนแรงและการกระทำผิดซ้ำ อีกทั้งให้ผู้กระทำผิดได้มีโอกาสปรับตัวพร้อมทั้งรักษาความสัมพันธ์ในครอบครัวไว้ จึงได้กำหนดให้การกระทำรุนแรงในครอบครัวเป็นความผิดกึ่งอาญา คือเป็น

ความผิดอันยอมความกันได้แต่ก็ไม่ได้ลบล้างความผิดทางอาญา และให้ศาลมีอำนาจในการยกคดีขึ้นมาใหม่ได้หากมีการฝ่าฝืนเงื่อนไขในการยอมความหรือการถอนคำร้องทุกข์ โดยกลไกในการลงโทษของคดีความรุนแรงในครอบครัวนี้จะแตกต่างไปจากความผิดประเภทอื่น ในแง่ที่ศาลสามารถใช้ดุลพินิจในการให้ใช้วิธีการฟื้นฟูบำบัดรักษาคุ้มครองความปลอดภัยผู้กระทำผิด หรือชดใช้เงินช่วยเหลือบรรเทาทุกข์ได้ก่อนที่จะลงโทษจำคุกที่กำหนดให้ผู้กระทำผิดต้องรับโทษจำคุกไม่เกิน 6 เดือน หรือปรับไม่เกิน 5,000 บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

โดยกฎหมายดังกล่าวนี้เป็นการนำกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ (Restorative Justice) ซึ่งเป็นวิธีที่มีลักษณะยืดหยุ่นมาใช้ และมุ่งหวังที่จะให้เกิดผลเป็นการช่วยเยียวยาเพื่อให้ครอบครัวนั้นสามารถอยู่ต่อไปหรือดำรงสถานภาพการเป็นครอบครัวและดำรงภารกิจของตนได้อย่างมีประสิทธิภาพ มากกว่าที่จะส่งเสริมให้เกิดความแตกแยกตัดขาดของคนในครอบครัว และด้วยเหตุที่ปัญหาความรุนแรงต่อสตรีเป็นปัญหาของสังคม กฎหมายนี้จึงเปิดให้เรื่องดังกล่าวนี้เป็นเรื่องสาธารณะที่คนนอกสามารถเข้าไปช่วยเหลือได้หากพบเห็นคนในครอบครัวอื่นมีการทำร้ายร่างกายหรือจิตใจกันด้วยความรุนแรง โดยกฎหมายกำหนดให้ผู้พบเห็นการกระทำรุนแรงต่อผู้หญิงนั้นมีหน้าที่ต้องแจ้งตำรวจ พนักงานฝ่ายปกครองหรือเจ้าหน้าที่ที่ทางกระทรวงพัฒนาสังคมและมนุษย์ (พม.) แต่งตั้งให้รับคำร้องทุกข์ โดยจะแจ้งด้วยการโทรศัพท์หรือวาจาหรือสื่ออิเล็กทรอนิกส์ก็ยอมทำได้ และตำรวจก็สามารถเข้าไปในสถานที่เกิดเหตุได้โดยไม่ต้องรอขออนุญาตศาลแม้แต่ในยามวิกาล รวมทั้งมีอำนาจส่งผู้ถูกกระทำไปรับการรักษา และต้องรับแจ้งความหากผู้ถูกกระทำรุนแรงต้องการดำเนินคดี

นอกจากนั้น กฎหมายนี้ยังคุ้มครองผู้ถูกกระทำรุนแรง โดยห้ามไม่ให้ลงพิมพ์ โฆษณาหรือเผยแพร่ต่อสาธารณชน ซึ่งภาพหรือเรื่องราวข้อมูลใดๆ ที่จะทำให้เกิดความเสียหายแก่ผู้ถูกกระทำรุนแรงและครอบครัว โดยผู้ฝ่าฝืนต้องระวางโทษจำคุกไม่เกิน 6 เดือน หรือปรับไม่เกิน 6 หมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ³⁵ โดยกฎหมายนี้เป็น

³⁵ มาตรา 9 แห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2550 นั้นไม่ได้ห้ามสื่อเสนอพฤติกรรมกระทำคามรุนแรงในครอบครัว แต่การนำเสนอจะต้องไม่เสนอชื่อ ที่อยู่ ภาพหรือข้อมูลที่จะระบุได้ว่าผู้ถูกกระทำและผู้กระทำเป็นบุคคลใด และจะเสนอข่าวได้ก็ต่อเมื่อเป็นกรณีของการตีแผ่ให้หน่วยงานเข้าช่วยเหลือได้ทัน

การคำนึงถึงสิทธิมนุษยชนของผู้ถูกระทำรุนแรง และมุ่งที่จะรักษาครอบครัวไม่ต้องการให้ครอบครัวแตกสลาย

และด้วยความมุ่งหวังที่จะให้กลไกทางกฎหมายช่วยแก้ปัญหาความรุนแรงในครอบครัวให้ได้ผลจริง พระราชบัญญัติป้องกันและแก้ไขการใช้ความรุนแรงในครอบครัวนี้จึงกำหนดให้ผู้ที่ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว หรือบุคคลอื่นใดที่พบเห็นหรือทราบถึงการกระทำรุนแรงในครอบครัว มีหน้าที่แจ้งต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ พร้อมทั้งกำหนดให้พนักงานเจ้าหน้าที่มีอำนาจเข้าไปในสถานที่เกิดเหตุเพื่อสอบถาม รวมทั้งมีอำนาจจัดให้ผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงได้รับการตรวจรักษา และการรับคำปรึกษาจากจิตแพทย์ นักจิตวิทยา หรือนักสังคมสงเคราะห์ก่อนการตัดสินใจแจ้งความหรือร้องทุกข์ อีกทั้งยังกำหนดให้ศาลหรือเจ้าหน้าที่มีอำนาจในการกำหนดมาตรการหรือวิธีการเพื่อบรรเทาทุกข์ให้แก่ผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงเป็นการชั่วคราว เช่น ห้ามผู้กระทำความรุนแรงเข้าไปในที่พำนักของครอบครัว ห้ามเข้าใกล้ตัวบุคคลใดในครอบครัว และมีอำนาจในการพิจารณาเรื่องการดูแลบุตร และเงินช่วยเหลือบรรเทาทุกข์ในกรณีที่มีความจำเป็น

เราไม่อาจปฏิเสธได้ว่าพระราชบัญญัติป้องกันและแก้ไขการใช้ความรุนแรงในครอบครัวนี้เป็นสิ่งที่จะช่วยแก้ปัญหาความรุนแรงในครอบครัวได้ในระดับหนึ่ง โดยอย่างน้อยก็เป็นกลไกหนึ่งที่จะช่วยแก้ปัญหาความรุนแรงในครอบครัวได้ แต่จิตติมา ภาณุเดชะ³⁶ ผู้ที่มีประสบการณ์การทำงานในการให้ความช่วยเหลือผู้ใหญ่ที่ประสบปัญหาความรุนแรงในครอบครัวขององค์กรผู้หญิงได้แสดงทัศนะไว้ว่า สิ่งสำคัญที่ขาดหายไปในการกฎหมายนี้คือการให้ความสำคัญกับการตัดสินใจของผู้หญิงที่ประสบปัญหา โดยในกระบวนการตัดสินใจในการแก้ปัญหาและหาทางออกนั้นให้อยู่ในดุลพินิจของศาลเป็นหลัก โดยไม่ได้รับขู่ของทางของการมีส่วนร่วมของผู้หญิงอย่างชัดเจน อีกทั้งระบบสวัสดิการสังคมและระบบสนับสนุนเพื่อให้ความช่วยเหลือ เช่น บ้านพักฉุกเฉิน โครงการบำบัดรักษาฟื้นฟู สำหรับผู้ที่ถูกทำร้ายทั้งทางร่างกายและจิตใจ และการให้ความช่วยเหลือทางด้านเศรษฐกิจนั้นก็ไม่ได้มีการระบุไว้อย่างชัดเจนใน พ.ร.บ.ฉบับนี้

³⁶ จิตติมา ภาณุเดชะ, "มุมมองที่หายไปในร่าง พรบ. ป้องกันและแก้ไขการใช้ความรุนแรงในครอบครัว" ใน โพสต์ทูเดย์ ฉบับวันที่ 1 ตุลาคม 2548.

อย่างไรก็ตาม หากพิจารณาไปแล้ว พ.ร.บ.ป้องกันและแก้ไขการใช้
ความรุนแรงในครอบครัวนี้ก็ถือได้ว่าเป็นนิมิตหมายที่ดีของความพยายามในการดำเนิน
การแก้ไขปัญหา เนื่องจาก พ.ร.บ.นี้จะเป็นสิ่งที่ช่วยทำให้สังคมไทยได้เกิดความเข้าใจและ
ตระหนักว่าการกระทำรุนแรงในครอบครัวนั้นไม่ได้เป็นเรื่องส่วนตัว ไม่ได้เป็นเรื่องปกติ
ไม่ได้เป็นเรื่องคนอื่นที่ไม่เกี่ยวข้องกับตัว หากแต่เป็นเรื่องสาธารณะ เป็นปัญหาสังคมที่คน
ในสังคมต้องให้ความสนใจโดยมองว่าเป็นเรื่องสำคัญ อีกทั้งยังต้องเปลี่ยนทัศนคติใหม่ว่า
การใช้ความรุนแรงให้ครอบครัวนั้นไม่ใช่เรื่องที่เราจะนิ่งเฉยได้ เพราะการนิ่งเฉยนั้นเท่ากับ
เป็นการที่ตัวเราเข้าไปมีส่วนในการผลิตซ้ำ ทำให้ความรุนแรงนั้นยังคงมีอยู่ต่อไป และทุก
คนในสังคมก็มีหน้าที่และความรับผิดชอบร่วมกันในการที่จะช่วยกันยับยั้งและยุติความรุนแรง
นั้น

9.2.6.2 การแก้ระบบคิด ทัศนคติ ค่านิยม ความเชื่อ วัฒนธรรมจารีต

แม้ว่ามาตรการทางกฎหมายจะเป็นกลไกหนึ่งในการช่วยแก้ปัญหา
ความรุนแรงในครอบครัว แต่การแก้ปัญหาโดยใช้วิธีการทางกฎหมายนั้นเป็นการแก้ที่
ปลายเหตุเท่านั้น ในการที่จะป้องกันและแก้ไขปัญหาดังกล่าวได้อย่างยั่งยืนนั้นจำเป็นที่จะ
ต้องแก้ตรงสิ่งที่เป็นสาเหตุสำคัญซึ่งเป็นรากเหง้าของปัญหา คือระบบคิด มุมมองต่อปัญหา
ค่านิยม ความเชื่อ ทัศนคติทางสังคม วัฒนธรรม จารีต ที่ทำให้เกิดความสัมพันธ์เชิงอำนาจ
ที่ไม่เสมอภาคกันของชายและหญิงซึ่งก็เป็นที่มาของการกระทำรุนแรงต่อผู้หญิงในทุก
รูปแบบ ไม่ว่าจะเป็นความรุนแรงทางกาย ความรุนแรงทางใจ และความรุนแรงทางเพศ
ด้วย

ด้วยเหตุที่สังคมไทยยังมีปัญหาทางวิธีคิด ความเชื่อที่มองปัญหา
ความรุนแรงในครอบครัวว่าเป็นเรื่องปกติของลึนกับพื้น เป็นเรื่องของคนอื่น อีกทั้งยังมี
ความคิดว่าผู้ชายต้องเป็นใหญ่และมีอำนาจเหนือผู้หญิง การที่สามีในฐานะหัวหน้าครอบ
ครัวจะใช้กำลังกับภรรยาบ้างก็ไม่เห็นจะเป็นไร อีกทั้งผู้หญิงเองก็มองว่าการถูกกระทำรุนแรง

แรงจากสามีเป็นเรื่องรับได้³⁷ นั้นได้ทำให้สังคมเรามองปัญหาความรุนแรงระหว่างสามีภรรยาว่าเป็นเรื่องธรรมดาที่ไม่น่าจะให้ความสำคัญหรือถือว่าเป็นปัญหา จนอาจกล่าวได้ว่าวัฒนธรรมแห่งความซาซึนกับโครงสร้างของสังคมที่ยอมรับในค่านิยมแบบชายเป็นใหญ่นี้เองได้ทำให้ปัญหาความรุนแรงในครอบครัวนี้เป็นสิ่งที่หยั่งรากลึกในสังคมไทย และทำให้ผู้หญิงที่ถูกกระทำรุนแรงต้องตกอยู่ในสภาพจำยอมและอดทนต่อความรุนแรงโดยลำพังโดยไม่มีผู้ใดช่วยเหลือ และเท่าที่เป็นมา สังคมเราก็จะใช้วิธีการจัดการด้วยการนิ่งเฉยและบ่อยครั้งที่เกิดเรื่องทำร้ายกันระหว่างสามีภรรยา เราก็มักจะได้ยินว่าเจ้าหน้าที่ตำรวจไม่รับแจ้งความ สิ่งเหล่านี้เป็นการสะท้อนให้เห็นวิถีคิดและมุมมองของผู้คนและเจ้าหน้าที่รัฐที่เกี่ยวข้องต่อปัญหาความรุนแรงในครอบครัวได้เป็นอย่างดี

สำหรับทางด้านศาล หากพิจารณาจากการที่ศาลอาญากรุงเทพใต้ได้จัดทำเอกสารเผยแพร่เป็นข้อเขียนในข่าวศาลอาญากรุงเทพใต้เกี่ยวกับคดีที่ ดร.พิพัฒน์ ลือประสิทธิ์กุล ผ่านางวรรณเป็นผู้เป็นภรรยา ซึ่งศาลอาญากรุงเทพใต้ได้มีคำพิพากษาไปเมื่อวันที่ 18 กรกฎาคม 2545 ว่า "...คดีนายพิพัฒน์เป็นการกระทำผิดที่เกิดขึ้นเฉพาะนายพิพัฒน์และนางวรรณ ซึ่งเป็นสามีภรรยา กัน เป็นเรื่องภายในครอบครัวเท่านั้น แม้จะเป็นคดีอาญาแผ่นดิน แต่ผู้ได้รับความเสียหายก็มีเพียงญาติฝ่ายนางวรรณ ไม่มีผลต่อสังคมโดยรวม ดังเช่น คดีปล้นฆ่า คดีลักทรัพย์..." นั้น เป็นสิ่งที่แสดงให้เห็นอย่างชัดเจนว่า ผู้ที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการยุติธรรมเอง ตั้งแต่กรณีตำรวจไม่รับแจ้งความ อัยการสั่งไม่ฟ้อง และศาลแสดงความเห็นเกี่ยวกับกรณีคดีนายพิพัฒน์นั้นยังมีความเข้าใจที่ผิดเกี่ยวกับความรุนแรงในครอบครัว ว่าความรุนแรงในครอบครัวในทุกลักษณะและทุกระดับจนถึงขนาดฆ่าให้ตายนั้นเป็นเรื่องส่วนตัวและเป็นเพียงเรื่องภายในครอบครัวที่ไม่มีผลต่อสังคมโดยรวม ทั้ง

³⁷ ยูนิเซฟได้เปิดเผยถึงสถิติตั้งแต่ปี 2544 - 2551 ที่ผู้หญิงอายุระหว่าง 15-49 ปี จาก 69 ประเทศทั่วโลกเชื่อว่าสามีที่ทุบตีหรือทำร้ายภรรยา นั้นไม่ผิด โดยค่าเฉลี่ยของผู้หญิงเอเชียใน 7 ประเทศพบว่า ผู้หญิงเอเชียร่วม 41% เชื่อว่าการถูกสามีทุบตีเป็นเรื่องรับได้ โดยสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวมีสถิติสูงสุดอยู่ที่ 81.2% เวียดนาม 63.8% อินเดีย 54.4% กัมพูชา 55.2% อินโดนีเซีย 24.8% ฟิลิปปินส์ 21.4% เนปาล 23.2% แต่สำหรับประเทศไทยยังไร้ระบบจัดเก็บข้อมูลทั้งในเชิงของกฎหมายจากตำรวจและเชิงสุขภาพจากแพทย์ผู้รักษา

จากบทความ "สังคม-วัฒนธรรม รัตรึง ปกปิด ความรุนแรงในครอบครัว" ใน โพสต์ทูเดย์ สุดสัปดาห์ ฉบับประจำวันเสาร์ที่ 30 มกราคม 2553, หน้า 12.

ที่ในความเป็นจริงแล้ว ความรุนแรงในครอบครัวที่เกิดขึ้นนั้นไม่ได้มีผลกระทบต่อผู้หญิง และครอบครัวของหญิงนั้นเท่านั้น หากแต่ยังมีผลกระทบต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของเด็ก เยาวชน ชุมชน และสังคมโดยรวมด้วย และด้วยเหตุที่การฆาตกรรมนั้นเป็นคดีอาญาแผ่นดิน แม้ผู้ทำผิดจะเป็นบุคคลในครอบครัวและมีความเกี่ยวข้องกับผู้เสียหาย ผู้ทำผิดก็ต้องมีความผิดอาญาแผ่นดินเช่นเดียวกับคดีที่ผู้กระทำเป็นบุคคลภายนอกครอบครัว อาจกล่าวได้ว่าทัศนคติและความเชื่อของคนในกระบวนการยุติธรรมเองนั้นก็ป็นรูปแบบหนึ่งของความรุนแรงทางระบบความคิดที่หล่อเลี้ยงวงจรความรุนแรงให้คงอยู่ และถ้าจะมองกันจริงๆ แล้วก็ถือว่าเป็นสิ่งที่น่ากลัวอย่างยิ่ง เนื่องจากรูปแบบความรุนแรงทางระบบความคิดดังกล่าวนี้เป็นสิ่งที่มีอยู่ในเจ้าหน้าที่ฝ่ายรัฐที่มีอำนาจกลไกมีเครื่องมือในการปฏิบัติการในการแก้ปัญหาความรุนแรงต่อสตรี โดยที่เขาเหล่านั้นก็มองไม่เห็นความรุนแรงดังกล่าวและไม่ได้ตระหนักรู้ว่าตนได้กลายเป็นส่วนหนึ่งของปัญหา และเป็นส่วนหนึ่งที่ส่งเสริมให้เกิดความรุนแรงต่อผู้หญิงเสียเอง และตราบโศกที่คนในกระบวนการยุติธรรมยังไม่มี ความเข้าใจถึงต้นตอของปัญหาความรุนแรงในครอบครัว ไม่มีความละเอียดอ่อนต่อปัญหา และผู้ที่ประสบปัญหาและยังไม่เปลี่ยนวิธีคิด มุมมอง และทัศนคติให้เป็นไปในแนวทางที่ถูกต้องแล้ว การจะแก้ปัญหาความรุนแรงในครอบครัวก็ยากที่จะเป็นผล เพราะปัญหาความรุนแรงดังกล่าวจะได้รับความสำคัญมากน้อยเพียงไร และมีการแก้ไขกันอย่างจริงจังเพียงใดนั้นก็ เป็นสิ่งที่เกี่ยวพันและขึ้นอยู่กับทัศนคติของผู้เกี่ยวข้องนั่นเอง

ดังนั้น ในการแก้ปัญหาความรุนแรงต่อสตรี เราจึงจำเป็นต้องอย่างยิ่งที่จะต้องเปลี่ยนวิธีคิดและทัศนคติของคนในสังคมให้ถูกต้อง และทำให้เกิดการตระหนักรู้ว่าความรุนแรงในครอบครัวไม่ได้เป็นเรื่องปกติ ไม่ได้เป็นเรื่องส่วนตัวที่คนในครอบครัวจะต้องจัดการแก้ปัญหาตนเอง แต่ความรุนแรงในครอบครัวนั้นเป็นเรื่องเลวร้ายที่ไม่ควรมีใครจะต้องทน และทุกคนมีหน้าที่จะต้องให้ความช่วยเหลือ สังคมจะนิ่งเฉยกับปัญหาดังกล่าวไม่ได้ เพราะการนิ่งเฉยนั้นเท่ากับเป็นการทำให้ตัวเรานั้นเป็นส่วนหนึ่งของการส่งเสริมให้เกิดความรุนแรงต่อสตรีมากขึ้น³⁸

³⁸ จิตติมา ภาณุเดชะ, "เราเลือกได้ว่าเราจะจัดหรือหล่อเลี้ยงวงจรความรุนแรง" ใน โพสต์ทูเดย์ ฉบับวันเสาร์ที่ 24 มีนาคม 2549.

ภาพจาก หนังสือพิมพ์ข่าวสด ฉบับวันพุธที่ 31 กรกฎาคม 2545

และในการแก้ปัญหาดังกล่าวให้ได้ผลอย่างแท้จริง เราจำเป็นต้องเห็นว่าการแก้ปัญหานี้จะต้องแก้ที่รากเหง้าของปัญหา ดังจะเห็นได้จากการที่หลาย ๆ ประเทศในโลกตะวันตกที่ได้พยายามแก้ปัญหาความรุนแรงในครอบครัวอย่างยั่งยืนด้วยการแก้ที่ต้นเหตุสำคัญอันเป็นที่มาของปัญหา คือแก้ปัญหาในระดับโครงสร้างด้วยการแก้วิถีคิดของคนในสังคม ซึ่งเราจะเห็นวิธีการแก้ปัญหาตามแนวทางนี้ได้จากกรณีของรัฐบาลอังกฤษที่ต้องการจะขุดรากถอนโคนความรุนแรงในครอบครัวด้วยการประกาศนโยบายที่จะแก้ปัญหานี้ในระดับโครงสร้างด้วยการเริ่มสอนเรื่องความเท่าเทียมทางเพศ (Gender Equality) กันแบบจริงจังกับเด็กตั้งแต่ชั้นอนุบาล อายุ 5 ขวบ ว่าความรุนแรงในครอบครัวเป็นเรื่องเลวร้าย ไม่ปกติ และไม่ควรมีใครต้องทนอยู่กับความรุนแรง³⁹ และในประเทศแอฟริกาใต้ก็ได้มีการเรียกร้องให้รัฐบาลจริงจังกับการปรับเปลี่ยนทัศนคติของผู้ชายที่มองว่าตัวเองมีอำนาจเหนือกว่าและเป็นฝ่ายออกคำสั่ง⁴⁰ หรือจากกรณีของวงการยุติธรรมในประเทศแคนาดาได้มีการปฏิวัติมุมมองเรื่องความรุนแรงในครอบครัวมาเป็นเวลาถึง 19 ปีแล้วด้วยการไม่ตัดตอนดูแลเฉพาะเหตุการณ์ความรุนแรงในครอบครัวที่เกิดขึ้นในวันที่มีการลงมือทำร้ายกันเท่านั้น แต่จะมองและสืบสาวเรื่องราวยาวนานไปตลอดช่วงความสัมพันธ์ของสามีภรรยา⁴¹ โดยในกรณีที่ภริยามีประวัติของการถูกระทำรุนแรงซ้ำซากลุกขึ้นมาตอบโต้ นั่น ศาลจะมองว่าเป็นการกระทำในลักษณะของการป้องกันตัว (Battered women defense) ซึ่งถ้ามีหลักฐานหนักแน่นพอ ผู้หญิงที่ถูกระทำรุนแรงตอบโต้นั้นก็ไม่ต้องรับโทษใด อีกทั้งจะไม่มี การบันทึกประวัติของผู้ต้องหาในแฟ้มคดีอาญาด้วย⁴² แต่สำหรับวงการยุติธรรมไทยมิได้เป็นเช่นนี้ เพราะผู้หญิงที่ถูกสามีถูกระทำรุนแรงทางกายและถูกระทำรุนแรงทางด้านจิตใจจนรู้สึกทุกข์ทรมานอย่างที่ไม่สามารถจะทนต่อไปได้อีก และลุกขึ้นมาตอบโต้จะตกเป็นผู้ต้องหาทันที ไม่ว่าจะเป็นการทำร้ายผู้อื่นให้ได้รับบาดเจ็บสาหัส พยายามฆ่า หรือฆ่าผู้อื่นโดยเจตนา ดังเช่น กรณีของนางเกวลิ ปานรักษา⁴³ ที่ตอบโต้การถูกระทำรุนแรงทั้งทางกายและใจจาก นายประพัฒน์

³⁹ ธัญญา ใจดี, "ความรุนแรงในครอบครัว เรื่องใหญ่ที่ไม่ใช่แค่ลิ้นกับฟัน" ใน โพสต์ทูเดย์ ฉบับวันที่ 14 ธันวาคม 2552.

⁴⁰ เรื่องเดียวกัน.

⁴¹ เรื่องเดียวกัน.

⁴² เรื่องเดียวกัน.

⁴³ รายงานข่าวในหนังสือพิมพ์ ข่าวสด ฉบับวันพฤหัสบดีที่ 12 กันยายน 2545.

ปานรักษา ผู้เป็นสามีมาตลอดชีวิตสมรสด้วยการใช้มีดตัดด้วยวะเพศ แล้วตกเป็นผู้ต้องหา
ข้อหาทำร้ายสามีบาดเจ็บสาหัส แล้วถูกจำคุกทั้งๆ ที่ต้นเหตุนั้นก็คือการกระทำรุนแรงจาก
สามีที่เป็นแรงกดดันให้ภริยาที่มีความทุกข์ ความกดดันและอยู่ในสภาวะที่เธอตอบโต้อย่างรุนแรง
แรง โดยเธอเล่าว่า “ทุกวันนี้ดิฉันต้องไปรับจ้างทำงานทั่วไป เดือนๆ ได้เงินมาแค่ 3,000
บาท เพื่อหาเงินเลี้ยงลูกวัย 1 ขวบ เนื่องจากสามีไม่เคยเหลียวแล เงินเดือนก็ไม่เคย
กระเด็นมาสักบาท ไม่เพียงเท่านั้น ยังไปติดผู้หญิงคนอื่นไม่ซ้ำหน้า... ตั้งแต่เขาไปติดผู้
หญิง เงินสักบาทที่จะให้ไปซื้อนมลูกก็ยังไม่ให้ หากขอเงินได้สัก 10 หรือ 20 บาท ก็จะพูด
ดูถูกว่า เป็นคำร่วมเพศกับกะหรี และจะโยนเศษเงินให้... ผู้ชายรวมทั้งญาติพี่น้องของ
ฝ่ายชาย ทำกับหนุอย่างกับหนุไม่ใช่คน... ที่ผ่านมามีต้องร้องไห้เกือบทุกวัน แต่ปัจจุบันนี้
คงไม่มีน้ำตาให้กับความทุกข์ทรมานอีกแล้ว ร้องไห้มามากจนร้องไม่ออกแล้ว”⁴⁴ แต่ข้อ
เท็จจริงเหล่านี้ผู้ที่เกี่ยวข้องในกระบวนการยุติธรรมไทยไม่ได้พิจารณาเลยว่าเป็นเหตุ
สะสม แรงกดดันสะสมที่เป็นปัจจัยให้ผู้หญิงที่ถูกกระทำรุนแรงต้องลุกขึ้นมาตอบโต้ ซึ่ง
หากมองจากมุมนี้ ปัญหาพื้นฐานทัศนคติและวัฒนธรรมด้านกฎหมายของไทยก็จะเป็น
สิ่งที่มีผลต่อปัญหาความรุนแรงในครอบครัวอย่างมีนัยสำคัญด้วยเช่นกัน เพราะจากปรากฏ
การณ์ความรุนแรงในครอบครัวในกรณีที่ฝ่ายสามีเป็นผู้กระทำ เช่น กรณีนายแพทย์วิสุทธิ
บุญเกษมสันต์ อดีตสูตินรีแพทย์ โรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยที่มีคดีฆาปริยาต
ตนเองนั้น แต่แรกเป็นคดีที่อัยการสั่งไม่ฟ้อง โดยบอกว่ามีหลักฐานไม่เพียงพอ แต่เมื่อบิดาของ
พญ. ผัสพร ได้ดำเนินการฟ้องเอง ศาลก็รับฟ้องและตัดสินให้ต้องได้รับโทษ⁴⁵ และกรณีคดี
ที่ ดร.พิพัฒน์ ลือประสิทธิ์กุล ได้ใช้ไม้กอล์ฟทำร้ายภรรยาตนเองจนเสียชีวิต ศาลได้ตัดสิน
ลงโทษ แต่ให้รอลงอาญาและทำงานรับใช้สังคม 50 ชั่วโมง โดยคำพิพากษาดังกล่าวเป็น
สิ่งที่ขัดกับจิตสำนึกของความเป็นธรรมของสาธารณชนทั่วไป จนกลุ่มเครือข่ายผู้หญิงกับ
รัฐธรรมนูญ 46 องค์กร และกลุ่มแนวร่วมผู้หญิง 39 องค์กร ได้เรียกร้องต่ออัยการสูงสุดให้
อุทธรณ์คดีนี้ แต่ท้ายที่สุดแล้ว ทั้งศาลอุทธรณ์และศาลฎีกาก็ยังยืนตามคำพิพากษาเดิมอยู่⁴⁶

⁴⁴ เพิ่งอ้าง.

⁴⁵ บทความ “สังคม-วัฒนธรรม รัตรึง ปกปิด ความรุนแรงในครอบครัว” ใน โทสต์ทูเคย์
สุดสัปดาห์ ฉบับวันเสาร์ที่ 30 มกราคม 2553, หน้า 12.

⁴⁶ เพิ่งอ้าง.

แต่หากเป็นกรณีที่ภรรยาทำร้ายสามีจนถึงแก่ชีวิตนั้น ผู้หญิงจะกลายเป็นนักโทษในข้อหาฆ่าผู้อื่นโดยเจตนา โดย นางสาวสุเพ็ญศรี พึ่งโคกสูง เจ้าหน้าที่มูลนิธิเพื่อนหญิง ได้ยกตัวอย่างคดีที่เกิดขึ้น เมื่อ 10 กรกฎาคม 2540 ที่ศาลจังหวัดชัยภูมิ ที่จำเลยเป็นผู้หญิงมีอาชีพเป็นครู สามีเป็นตำรวจและมีภรรยาอื่น ไม่ดูแลจำเลยและบุตร โดยในคืนเกิดเหตุสามีมีปากเสียงกับภรรยาและทำนบหนึ่งถึงสามให้จำเลยใช้ปืนยิง โดยขู่ว่า หากไม่ยิงสามีจะนำปืนนั้นไปยิงพี่น้องของภรรยาให้ตายหมด ทางฝ่ายหญิงถูกบีบบังคับมากจนยิงปืนออกไปถูกสามี เมื่อยิงแล้วได้พยายามช่วยเหลือแต่สามีเสียชีวิต เธอถูกเจ้าหน้าที่ตำรวจ สภ.ด.ห้วยยาง จังหวัดชัยภูมิ และอัยการยื่นฟ้องฐานฆ่าคนตายโดยเจตนา ศาลได้ตัดสินจำคุก 10 ปี ทั้งที่จำเลยได้ต่อสู้ไม่ต่างไปจากกรณีของนายพิพัฒน์ คือบันดาลโทสะ เพราะถูกผู้ตายข่มเหงบีบบังคับ ประกอบกับมีอาชีพเป็นครู ทำคุณงามความดีมาตลอด ไม่เคยต้องโทษ แต่ศาลตัดสินจำคุกครุคนี่ 10 ปี คำพิพากษาของคดีนี้เป็นสิ่งที่สะท้อนให้เห็นถึงถึงการใช้มาตรฐานสองระดับกับบุคคลที่มีความแตกต่างทางเพศที่มีอยู่ในกระบวนการยุติธรรมของไทยได้อย่างชัดเจน

นอกจากนั้น การที่นางจันทิมา ธนาสว่างกุล อัยการจากสำนักงานอัยการสูงสุดได้กล่าวไว้ในงานสัมมนาเรื่องความรุนแรงต่อสตรี : ปัญหาและการเผชิญ ที่จัดโดยคณะกรรมการส่งเสริมสวัสดิภาพสตรี และคณะกรรมการสาขาเนติธรรม สมาคมสงเคราะห์แห่งประเทศไทย ว่า

“ปัญหาความรุนแรงต่อผู้หญิงนั้นมีมานานแล้ว แต่มักไม่ค่อยพูดถึงกันในสังคม...เรื่องเหล่านี้แม้แต่นักกฎหมายเองก็ไม่ค่อยได้คำนึงถึง...ในประมวลกฎหมายอาญาจะมีคำว่าประทุษร้าย ทำร้ายร่างกาย แต่จะไม่มองลึกถึงผลสืบเนื่อง หรือเหตุสะสม”⁴⁷

และ

“อย่างกรณีภรรยาทำร้ายสามี ใช้มีดในครัวฟันสามีเสียชีวิต พอถึงกระบวนการสอบสวนของตำรวจ ตำรวจก็มักจะเขียนสำนวนแค่ ว่า ภรรยาทะเลาะเบาะแว้งกับสามีในวันเกิดเหตุและฟันสามีถึงแก่ความตาย ภรรยา

⁴⁷ จากข่าว “จีตำรวจ - กลไกด้านสำคัญ แก้ปัญหาความรุนแรงต่อสตรี” ใน คมชัดลึก ฉบับวันที่ 21 พฤศจิกายน 2547.

รับสารภาพ พบหลักฐานเป็นมิดีไอต์ ตำรวจจะทำสำนวนในลักษณะนี้ส่งให้กับอัยการ...แต่กลับไม่มีการสอบล้วงลึกถึงเหตุปัจจัยหรือภาวะทางจิตใจ แรงกดดันสะสมที่กระตุ้นให้ต้องก่อเหตุดังกล่าวขึ้น เช่น เป็นเพราะสามีทุบตีภรรยาทุกวัน หรือสามีสร้างความรุนแรงทางจิตให้กับภรรยาทุกวันหรือไม่ เพื่อที่ว่าอัยการจะได้ทราบถึงเหตุจูงใจที่ทำให้เกิดความรุนแรงดังกล่าวด้วย"⁴⁸

นั่นเป็นสิ่งที่ยืนยันและแสดงให้เห็นว่าคนในกระบวนการยุติธรรมบ้านเรายังมีวิธีคิด และวิธีมองปัญหาความรุนแรงในครอบครัวที่เป็นปัญหา เนื่องจากการขาดความเข้าใจและขาดหัวใจที่ละเอียดอ่อนต่อเรื่องความรุนแรงที่เกิดขึ้นในครอบครัว กับทั้งยังขาดความรู้ที่ถูกต้องและลึกซึ้งในกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับเรื่องนี้ ทั้งที่กฎหมายคุ้มครองผู้ถูกกระทำรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2550 ได้ประกาศบังคับใช้มาเป็นเวลากว่า 2 ปีแล้ว แต่เจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายก็ยังไม่เข้าใจในกฎหมายนี้ โดยจะเห็นได้จากการที่เจ้าหน้าที่ตำรวจ อัยการ ศาล และกระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ (พม.) มีการตีความใช้กฎหมายนี้แตกต่างกัน จน นางพฤษภา พนมยันตร์ อธิบดีผู้พิพากษาศาลเยาวชนและครอบครัวกลางเห็นความจำเป็นในการให้ความรู้เรื่องนี้แก่เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง และดำเนินการเป็นเจ้าภาพจัดประชุมส่วนราชการที่เกี่ยวข้องเพื่อวางแนวทางปฏิบัติในเรื่องนี้ให้ชัดเจนเป็นมาตรฐานที่สอดคล้องกัน⁴⁹

ข้อเท็จจริงดังกล่าวเป็นสิ่งที่ช่วยแสดงให้เห็นว่าทั้งกฎหมาย และมุมมองและความเข้าใจของฝ่ายกระบวนการยุติธรรมนั้นเป็นสิ่งที่เกี่ยวข้องและมีผลต่อประสิทธิภาพของการแก้ปัญหาความรุนแรงต่อสตรีอย่างมีนัยสำคัญ และหากผู้ที่อยู่ในกระบวนการยุติธรรมยังคงอยู่ภายใต้วิธีคิดและความเชื่อแบบผิดๆ ยังขาดความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับความรุนแรงในครอบครัว อีกทั้งยังขาดความละเอียดอ่อนลึกซึ้งในการดำเนินการในเรื่องนี้แล้ว การจะทำให้สังคมไทยหลุดพ้นจากการเป็นสังคมที่ปมเพาะความรุนแรงก็คงจะยากยิ่ง

⁴⁸ เพิ่งอ้าง.

⁴⁹ มนต์ฤทัย นรงค์, "เปิดซอง กม. เอาผิดผู้เมียตีกัน" ใน โพสต์ทูเดย์สุดสัปดาห์ ประจำวันที่ 30 มกราคม 2553, หน้า 9.

ดังนั้น ในการที่จะแก้ปัญหาความรุนแรงต่อสตรีให้บังเกิดผล การพิจารณาแก้ไข
ในส่วนของกฎหมายที่ทำให้เกิดปัญหาก็เป็นสิ่งจำเป็น ศาสตราจารย์ ดร.บวรศักดิ์ อุวรรณโณ
ได้เขียนไว้ว่า “กฎหมายเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับสังคมมนุษย์ ดังที่มีสุภาษิตกฎหมายว่า ที่ใด
มีสังคม ที่นั่นมีกฎหมาย แต่ในขณะเดียวกันกฎหมายก็สร้างปัญหาให้สังคมได้เช่นเดียวกัน
โดยเฉพาะเมื่อกฎหมายขาดความเป็นธรรมและล้าสมัย ทำให้สังคมเคลื่อนไปข้างหน้าไม่
ได้⁵⁰...โดยกฎหมายนั้นเป็นผู้กำหนดโครงสร้างของประเทศและตรึงโครงสร้างไว้เช่นนั้น
จนกว่ากฎหมายจะยกเลิก⁵¹...และถ้าเราสำรวจปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคมไทยเวลานี้ เราจะ
พบว่าส่วนหนึ่งซึ่งอาจเป็นส่วนสำคัญที่สุดก็คือ กฎหมายที่มีอยู่เวลานี้จำนวนมากที่สร้าง
ปัญหาเชิงโครงสร้างของประเทศ⁵²... และเมื่อกฎหมายเป็นตัวสร้างปัญหาเชิงโครงสร้าง เรา
จะแก้ปัญหานั้นได้ เราก็คต้องใช้กฎหมายไปยกเลิกหรือแก้ไขเพื่อให้ได้โครงสร้างใหม่ที่ดีกว่า⁵³
โดยศาสตราจารย์บวรศักดิ์ อุวรรณโณ ได้เสนอไว้ว่าในส่วนของการศึกษาวิชานิติศาสตร์
นั้นควรจะได้ปรับปรุงใน 3 แนวทางหลักๆ คือ ประการแรก จะต้องเน้นการศึกษากฎหมาย
เชิงสังคมที่พิจารณาผลกระทบทางกฎหมายต่อสังคมให้มากขึ้น ประการที่สอง จะต้องเน้น
การศึกษากฎหมายเชิงคุณธรรม เช่น นิติปรัชญา หรือการหาคำตอบให้พบว่า “อะไรคือ
ความยุติธรรม” เพื่อสร้างมโนสำนึกแห่งความเป็นนักกฎหมายที่ดี และประการที่สามคือ
ศึกษาให้ทันโลก⁵⁴...โดยกฎหมายเก่าทุกฉบับควรจะถูกชำระสะสางทุก ๆ 5 ปี ทำให้ความ
ล้าสมัย ไม่เป็นธรรมหมดไป และกฎหมายจะสอดคล้องกับสถานการณ์ประเทศและโลก
โดยตลอด”

หากผู้ที่เกี่ยวข้องทั้งฝ่ายที่บัญญัติกฎหมายและบังคับใช้กฎหมายได้มีความเข้าใจ
ในความสำคัญของตัวกฎหมายและการบังคับใช้กฎหมายว่าเป็นสิ่งที่เกี่ยวข้องกับการ
ดำรงอยู่ของปัญหาความรุนแรงต่อสตรี ในแง่ที่ว่าตัวกฎหมายเองนั้นก็เป็นตัวสร้างปัญหา

⁵⁰ บวรศักดิ์ อุวรรณโณ, “โครงสร้างประเทศไทยด้านกฎหมายในอนาคต” ใน ปรับโครงสร้าง
ประเทศไทย มองข้างหน้าเพื่ออนาคต ใน โทสศุฑุเคย์ ฉบับวันที่ 5 กุมภาพันธ์ 2553 หน้า 33-
37.

⁵¹ เรื่องเดียวกัน, หน้า 34.

⁵² เรื่องเดียวกัน

⁵³ เรื่องเดียวกัน, หน้า 36.

⁵⁴ เรื่องเดียวกัน, หน้า 37.

เชิงโครงสร้างที่ปมเพาะความรุนแรงต่อสตรี และวัฒนธรรมทางกฎหมายซึ่งสะท้อนการใช้มาตรฐานสองระดับกับบุคคลที่มีความแตกต่างทางเพศ สถานภาพสังคม และระดับการศึกษาที่ขัดต่อจิตสำนึกความเป็นธรรมของสาธารณชนทั่วไป และขัดต่อหลักสิทธิมนุษยชนนั้น เป็นสิ่งที่เป็นสิ่งที่ขาดความเป็นธรรม ล้าสมัยและสร้างปัญหาเชิงโครงสร้างทางสังคม และการดำเนินการปฏิรูปแก้ไขกฎหมายนั้นให้เป็นกฎหมายที่ดี และการใช้กฎหมายนั้นให้เป็นธรรม ทันโลกทันสมัยก็จะเป็นการแก้ปัญหาด้านโครงสร้างที่ทำให้สังคมไทยเคลื่อนไปข้างหน้าได้สอดคล้องกับสถานการณ์ประเทศและโลก

นอกจากวัฒนธรรมทางสังคมและกฎหมายแล้ว วิธีคิดของคนในสังคมเกี่ยวกับความรุนแรงต่อผู้หญิงก็เป็นสิ่งสำคัญที่เป็นปัญหาเช่นกัน โดยจิตติมา ภาณุเดชะ⁵⁵ ได้ชี้ว่าวิธีคิดของคนในสังคมกับวิธีคิดของสื่อมวลชนคนทำข่าวเรื่องความรุนแรงต่อผู้หญิงนั้นเป็นไปในรูปแบบที่ทำให้ความรุนแรงที่ผู้หญิงประสบนั้นถูกลดรูปให้เป็นเพียงเรื่องของชะตากรรมส่วนตัวของผู้หญิงคนหนึ่ง ทั้งที่โดยข้อเท็จจริงก็ได้มีองค์ความรู้ที่เสนอต่อสังคมมานานแล้วว่า ความรุนแรงต่อผู้หญิงเป็นปัญหาเชิงโครงสร้าง โดยจากการศึกษารูปแบบการรายงานข่าวความรุนแรงต่อผู้หญิงที่ปรากฏทางหน้าหนังสือพิมพ์ ซึ่งเป็นความร่วมมือระหว่างสมาคมนักข่าวหนังสือพิมพ์แห่งประเทศไทยและมูลนิธิสร้างความสำเร็จเรื่องสุขภาพผู้หญิง โดยมีผู้ทรงคุณวุฒิจากสาขาวิชาชีพต่างๆ มาทำงานร่วมกันนั้นพบว่า รูปแบบการรายงานข่าวความรุนแรงต่อผู้หญิงนั้นอยู่บนฐานความคิดที่มีอคติทางเพศแบบผิดๆ คือ เป็นการมองโดยการโยนความผิดให้ผู้ถูกระทำรุนแรง หรือมีลักษณะเป็นการตั้งคำถามต่อพฤติกรรมของผู้หญิงที่ประสบปัญหาเป็นหลัก เช่น ในคดีใหญ่ๆ ที่เป็นเรื่องความรุนแรงในครอบครัวที่ภรรยาถูกสามีตีจนเสียชีวิตด้วยไม้กอล์ฟ หรือที่ภรรยาถูกสามีวางแผนฆ่าและทำลายศพนั้น เรารู้สึกเห็นใจ รู้สึกว่าเป็นเรื่องเศร้า แต่ก็อดคิดหรือตั้งคำถามไม่ได้ว่าเธอทำอะไร ทำตัวอย่างไร จึงถูกสามีทำเช่นนี้ ซึ่งเป็นการตั้งคำถามต่อตัวผู้หญิง คล้ายกับว่าพฤติกรรมของผู้หญิงนั้นน่าจะเป็นสาเหตุของปัญหาความรุนแรง เช่น เมื่อเกิดเหตุข่มขืนก็สงสัยว่าทำไมจึงไปเดินในที่เปลี่ยว หรือเมื่อภรรยาถูกสามีทำร้ายก็สงสัยว่าทำไมไม่ตีหรือบอกพร้อมตรงไหนจึงถูกสามีทำร้าย โดยการคิดและการสรุปในลักษณะที่วางอยู่

⁵⁵ จิตติมา ภาณุเดชะ, "ความรุนแรงต่อผู้หญิงไม่ใช่ชะตากรรมส่วนตัว" ใน โปสต์ทูเดย์ ฉบับวันเสาร์ที่ 27 พฤศจิกายน 2547.

บนฐานของอคติได้เป็นอุปสรรคสำคัญต่อความเข้าใจในปัญหาความรุนแรงต่อผู้หญิง และทำให้สังคมไม่เกิดความตระหนักว่าความรุนแรงต่อผู้หญิงไม่ใช่เรื่องของความโชคร้ายหรือชะตากรรมส่วนตัว แต่ปัญหานี้เป็นปัญหาเชิงโครงสร้างและเชิงวัฒนธรรม อีกทั้งยังเป็นปัญหาสังคมที่ทุกคนที่พบเห็นจะต้องมีหน้าที่ในการให้ความช่วยเหลือ

ดังนั้น หากมองจากแง่มุมนี้ การเปลี่ยนวิธีคิดและรูปแบบการรายงานข่าวของสื่อมวลชนคนทำข่าวจากการสร้างความรู้สึกรู้สึกความเข้าใจว่า ความรุนแรงต่อผู้หญิงเป็นเรื่องของความเคราะห์ร้ายและชะตากรรมส่วนตัวให้เป็นการสร้างความรู้ความเข้าใจตามความเป็นจริงว่าปัญหาความรุนแรงต่อผู้หญิงนั้นมีสาเหตุมาจากโครงสร้างทางสังคมและปัจจัยทางวัฒนธรรม โดยการกระทำรุนแรงต่อผู้หญิงนั้นเป็นการละเมิดสิทธิในร่างกาย เป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชน ไม่ใช่ความโชคร้ายหรือชะตากรรมของปัจเจกบุคคล ก็จะเป็นการช่วยให้คนในสังคมเกิดความเข้าใจที่ถูกต้องและพิจารณาปัญหาความรุนแรงต่อผู้หญิงหรือความทุกข์ความเดือดร้อนอันเกิดจากการถูกกระทำของผู้หญิงด้วยใจที่เป็นธรรมได้

9.2.6.3 ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับวิธีการและแนวทางในการแก้ปัญหา

ในการแก้ปัญหาความรุนแรงต่อผู้หญิงนั้นก็ควรมีผู้รู้และผู้ทำงานเกี่ยวกับสตรีได้เสนอวิธีการและแนวทางต่างๆ ไว้มิใช่น้อย โดยพระองค์เจ้าพัชรกิติยาภา ได้ทรงประทานพระราชดำริเกี่ยวกับมาตรการที่จะใช้ในการแก้ปัญหาว่าจะต้องมี 4 มาตรการ⁵⁶ คือ

1. มาตรการทางนโยบาย เพราะการแก้ปัญหาความรุนแรงในครอบครัวเป็นเรื่องที่จะต้องดำเนินการร่วมกันในระหว่างหลายหน่วยงาน คือ หน่วยงานในกระบวนการยุติธรรม หน่วยงานด้านการแพทย์และสาธารณสุข และหน่วยงานด้านการสงเคราะห์และสวัสดิการสังคม จึงจำเป็นจะต้องมีการบูรณาการกระบวนการทำงานร่วมกันของหน่วยงานต่างๆ ให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน พร้อมกับให้มีองค์กรหลักที่อาจเป็นคณะกรรมการระดับชาติในการทำหน้าที่กำหนดกรอบมาตรการเชิงนโยบายที่ชัดเจนและผลักดันกลไกต่างๆ ที่มีอยู่ไปสู่การปฏิบัติที่ชัดเจน

⁵⁶ สุวีรัตน์ พิศักษ์, "ผู้หญิง-เด็ก เหยื่อความรุนแรง" ใน โพสต์ทูเดย์ ฉบับประจำวัน ที่ 17 กรกฎาคม 2551, หน้า C2.

2. มาตรการทางกฎหมาย คือการมีพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำ ความรุนแรงในครอบครัว แต่การที่จะใช้กฎหมายนี้ให้เป็นผลนั้นก็ต้องมีการเตรียมความพร้อมที่จะนำไปสู่การปฏิบัติ มีการสร้างระบบ และกระบวนการรองรับให้สอดคล้องกับเจตนารมณ์ของกฎหมายนี้ รวมทั้งต้องมีการพัฒนาเครื่องมือการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของผู้กระทำ และให้การคุ้มครองด้านสิทธิมนุษยชนต่อผู้หญิงและเด็กที่ตกเป็นเหยื่อของการกระทำ ความรุนแรง อีกทั้งยังจะต้องมีการพัฒนาบุคลากรและเตรียมความพร้อมสำหรับรองรับนโยบายและมาตรการคุ้มครองเหยื่อความรุนแรงและผู้เกี่ยวข้องด้วย

3. มาตรการทางการแพทย์ ที่มีฝ่ายสาธารณสุขและสังคมสงเคราะห์ดำเนินการควบคู่กันไปกับมาตรการอื่น โดยเน้นการบริการทางการแพทย์และสาธารณสุขเพื่อตรวจรักษาและบำบัดฟื้นฟูทั้งทางร่างกายและจิตใจทั้งแก่ผู้กระทำและผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว มีการให้คำปรึกษาแนะนำจากจิตแพทย์ นักจิตวิทยา นักสังคมสงเคราะห์ พร้อมทั้งการจัดการบริการให้ความช่วยเหลือแก่เหยื่อ เช่น การให้ที่พักพิงเป็นการชั่วคราว การให้ทุนการศึกษา การฝึกทักษะอาชีพ

4. มาตรการทางสังคม โดยให้หน่วยงานและองค์กรที่เกี่ยวข้องร่วมมือกันในการสร้างการมีส่วนร่วมและความเข้มแข็งแก่เครือข่ายองค์กรระดับชุมชนในการดำเนินการเฝ้าระวัง การช่วยเหลือคุ้มครอง การฟื้นฟูสภาพร่างกายและจิตใจของเด็กและสตรีที่ตกเป็นเหยื่อของการกระทำ ความรุนแรงโดยประสานงานในการจัดบริการต่างๆ เช่น จัดให้มีการรณรงค์สร้างความตระหนักในปัญหาและผลกระทบที่เกิดขึ้น มีการรณรงค์ผ่านสื่อเพื่อปรับเปลี่ยนเจตคติของคนในสังคม รวมทั้งการสร้างเครือข่ายองค์กรภาครัฐ องค์กรเอกชน และผู้นำชุมชนให้เป็นกลุ่มเฝ้าระวัง เป็นต้น

ในขณะที่ศาสตราจารย์วิชา มหาคุณ⁵⁷ ผู้พิพากษาศาลฎีกาได้กล่าวไว้ในการสัมมนาเกี่ยวกับความรุนแรงต่อสตรีและเด็กว่า กฎหมายที่จะแก้ไขปัญหาคความรุนแรงได้นั้นจะต้องมี 5 องค์ประกอบ (5P) คือ

⁵⁷ ข้อเสนอแนะในการแก้ปัญหาของศาสตราจารย์ วิชา มหาคุณ ในการเสวนาเรื่อง ความรุนแรงในสังคม : สตรีและเด็ก ทางออกอยู่ที่ไหน จัดโดย สมาสตรีแห่งชาติ ณ บ้านมนังคศิลา เมื่อวันที่ 19 สิงหาคม 2544.

1. การป้องกัน (Prevention) ด้วยการสร้างทัศนคติใหม่ให้แก่คนในชาติ เริ่มจากหลักสูตรการศึกษาที่ต้องสอนให้เด็กไม่ใช้ความรุนแรงในการดำเนินชีวิต
2. การปกป้องคุ้มครองดูแล (Protection) พิทักษ์ไม่ให้ผู้หญิงต้องถูกรังแกหรือถูกรังแกซ้ำ
3. การฟ้องร้องบังคับคดี (Prosecution) กับผู้กระทำรุนแรงต่อสตรีและเด็ก โดยเจ้าหน้าที่ของรัฐจะต้องดำเนินการในเรื่องนี้อย่างจริงจัง
4. การกำหนดตัวบทกฎหมาย (Provision) ที่มีประสิทธิภาพเพื่อแก้ปัญหาความรุนแรงและจิตติมา ภาณุเดชะ⁵⁸ ผู้ที่ทำงานทางด้านสตรีให้ได้แนวคิดเกี่ยวกับการทำงานเชิงระบบเพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาความรุนแรงต่อผู้หญิงว่า ควรจะต้องมี
  1. การบริการการแพทย์และสาธารณสุขเพื่อดูแลอาการบาดเจ็บจากการถูกทำร้าย โดยต้องเป็นบริการที่มีความละเอียดอ่อนต่อผู้ประสบปัญหา
  2. การแก้ไขข้อบกพร่องของกฎหมายและจุดอ่อนของการปฏิบัติงานในกระบวนการยุติธรรมที่ทำให้ผู้เสียหายไม่ได้รับความคุ้มครองจนถึงที่สุด หรือยิ่งถูกซ้ำเติมและประสบเคราะห์กรรมมากขึ้นจากกระบวนการทางกฎหมาย
  3. การบริการสังคมสงเคราะห์ เพื่อให้ความช่วยเหลือให้ผู้หญิงรอดพ้นจากการถูกทำร้ายอย่างถาวร
  4. การรณรงค์ระยะยาวเพื่อปลูกจิตสำนึกในระดับกว้าง เพื่อสร้างความเข้าใจและแสวงหาความร่วมมือเพื่อยุติปัญหาความรุนแรงต่อผู้หญิง
  5. การส่งเสริมความร่วมมือกันระหว่างผู้ปฏิบัติงานสหวิชาชีพ เช่น โรงพยาบาลกับเจ้าหน้าที่ตำรวจ องค์กรผู้หญิงกับศาล หรือสหวิชาชีพในองค์กรเดียวกัน เช่น ระหว่างฝ่ายสังคมสงเคราะห์และฝ่ายพยาบาลของโรงพยาบาล ระหว่างผู้บริหารองค์กรกับเจ้าหน้าที่ระดับปฏิบัติการ โดยมีเป้าหมายคือประโยชน์สูงสุดที่ผู้หญิงที่ประสบปัญหาพึงได้รับ

⁵⁸ จิตติมา ภาณุเดชะ, "ความรุนแรงต่อผู้หญิงไม่ใช่ชะตากรรมส่วนตัว" ใน โปสต์ทูเดย์ ฉบับวันเสาร์ที่ 27 พฤศจิกายน 2547.

9.2.6.4 การสร้างความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้อง และการต้องทำงานในลักษณะภาคีของภาครัฐ

สำหรับในบ้านเราแม้ว่าทางภาครัฐจะเริ่มให้ความสำคัญกับปัญหาความรุนแรงต่อสตรีด้วยการประกาศให้วันที่ 25 พฤศจิกายน เป็นวันยุติความรุนแรงต่อผู้หญิง และให้เดือนพฤศจิกายนเป็นเดือนรณรงค์เพื่อยุติความรุนแรงต่อเด็กและสตรี โดยทางภาครัฐได้ให้สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมและประสานงานกิจการสตรีแห่งชาติ (กสส.) สังกัดสำนักงานปลัด สำนักนายกรัฐมนตรี เป็นองค์กรหลักที่มีหน้าที่ดูแลรับผิดชอบในการทำงานเพื่อแก้ไขป้องกันและขจัดปัญหาความรุนแรงต่อสตรี และเป็นกลไกสำคัญระดับชาติในการขับเคลื่อนนโยบายที่มุ่งส่งเสริมความเสมอภาคของชายและหญิง

แต่ภายหลังเมื่อมีการปฏิรูประบบราชการในปี 2545 ก็ได้มีการปรับเปลี่ยนโครงสร้างของหน่วยงานที่ทำงานเกี่ยวกับสตรี โดยสำนักงานของคณะกรรมการส่งเสริมและประสานงานกิจการสตรีแห่งชาติ (กสส.) ได้กลายมาเป็นสำนักงานกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว (สค.) ภายใต้กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ (พม.) โดยในการจัดตั้งสำนักงานกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว (สค.) นี้ได้มีการรวมหน่วยงาน 3 หน่วยงาน คือ สำนักงานของคณะกรรมการส่งเสริมและประสานงานสตรีแห่งชาติ (กสส.) ของสำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี กับ กองพัฒนาสตรีเด็กและเยาวชนของกรมการพัฒนาชุมชน และกองความมั่นคงแห่งสังคม กองนิคมสร้างตนเอง กองบริการชุมชน กองสงเคราะห์ชาวเขา กองสัมมาอาชีพสงเคราะห์ ของกรมประชาสงเคราะห์เข้าด้วยกัน⁵⁹ โดยภายใต้การปรับเปลี่ยนโครงสร้างใหม่ แม้เวลาจะผ่านไปหลายปี มีการเปลี่ยนรัฐมนตรีที่เข้ามาดูแลกระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์แล้วหลายคน แต่ก็ไม่มีความก้าวหน้าเท่าที่ควร ดังจะเห็นได้ว่างานเดิมนั้นไม่ได้รับการสานต่อ อีกทั้งนโยบายส่งเสริมและพัฒนาสถานภาพผู้หญิงก็ยังไม่มีการขับเคลื่อนไปในทิศทางที่แน่นอน⁶⁰ ทั้งที่สำนักงานกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว (สค.) ก็ได้ดำเนินงานด้วยการสร้างความร่วมมือกับกลุ่มคนที่มีความรู้ความสามารถให้มาทำงานร่วมกันในรูปแบบของคณะอนุกรรมการหรือคณะ

⁵⁹ จิตติมา ภาณุเดชะ, "ปัญหาความรุนแรงต่อผู้หญิง: ประวัติศาสตร์ยาวนานที่รัฐบาลต้องสานต่อ" ใน โพสต์ทูเดย์ ฉบับวันที่ 19 พฤศจิกายน 2548.

⁶⁰ เฟิงอ้าง.

ทำงานในประเด็นต่างๆ เช่น มีคณะกรรมการเสริมสร้างความมั่นคงในชีวิตด้านสิทธิ
อนามัยเจริญพันธุ์ คณะกรรมการเพื่อขจัดความรุนแรงที่มีต่อเด็กและสตรี คณะอนุ
กรรมการส่งเสริมความมั่นคงทางเศรษฐกิจและเสริมสร้างโอกาสทางการศึกษาของสตรี
คณะกรรมการส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการเมืองและการบริหาร โดยแต่ละคณะได้ดำเนิน
การศึกษาและวางแผนทางเชิงนโยบายเพื่อแก้ไขปัญหาในเรื่องต่างๆ ไว้เป็นอย่างดี แต่สิ่ง
เหล่านั้นไม่ได้รับการผลักดันให้นำไปสู่การปฏิบัติเนื่องจากผู้กำหนดนโยบายระดับสูงของ
กระทรวงซึ่งเป็นผู้มีหน้าที่รับผิดชอบหลักยังไม่เข้าใจปัญหา และมีวิธีคิดที่ตอกย้ำระบบชาย
เป็นใหญ่ซึ่งเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาความเสมอภาคระหว่างหญิงชายจนองค์กรผู้หญิง
เครือข่ายผู้หญิงกับรัฐธรรมนุญ และองค์กรพันธมิตรได้ทำจดหมายเปิดผนึกถึงนายทักษิณ
ชินวัตร นายกรัฐมนตรีขณะนั้นว่า "รัฐมนตรีว่าการกระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคง
ของมนุษย์ไม่เข้าใจปัญหาสังคม ไม่เข้าใจเรื่องความรุนแรงในครอบครัว โดยเฉพาะความ
รุนแรงทางจิตใจหรือความรุนแรงที่ไม่มีบาดแผล เช่น การไม่ให้เกียรติ การดูถูกเหยียดหยาม
หรือการนอกใจด้วยการมีหญิงอื่น ในระดับที่มากพอที่จะนำไปกำหนดนโยบาย และผลัก
ดันให้เกิดมาตรการกลไกใหม่ๆ ที่มีประชาชนทุกภาคส่วนเข้าร่วมเป็นภาคีเพื่อควบคุมหรือ
คลี่คลายปมปัญหาสังคมที่นับวันจะทวีความรุนแรงยิ่งขึ้น และที่สำคัญก็คือยังมีวิธีคิดที่
ตอกย้ำระบบชายเป็นใหญ่อย่างมั่นคงแข็งแรง ซึ่งเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาความเสมอภาค
ระหว่างหญิงชาย"⁶¹ พร้อมทั้งชี้ว่า "คุณสมบัติของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการพัฒนา
สังคมและความมั่นคงของมนุษย์ที่ ...ควรนำไปพิจารณาประกอบก็คือ ต้องเป็นบุคคลที่มี
ทัศนคติและแนวคิดที่ไม่เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาความเสมอภาคระหว่างหญิงชาย... ไม่
ปฏิเสธหลักการสากล ไม่มมงายเรื่องการตลาด ไม่เล่นกับปัญหา แต่บริหารและจัดการ
ปัญหาอย่างมีวุฒิภาวะ...บริหารความรับผิดชอบและหน้าที่เป็นด้านหลัก บริหารอำนาจ
เป็นด้านรอง"⁶²

อาจกล่าวได้ว่า สิ่งที่ทำให้การแก้ปัญหาความรุนแรงต่อผู้หญิงไม่
พัฒนาไปเท่าที่ควรก็คือการไม่มีความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องของบุคลากรทางฝ่ายรัฐ ไม่ว่าจะเป็น
ฝ่ายบริหารหรือฝ่ายตุลาการที่มีความรับผิดชอบงานหรือมีหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับการ

⁶¹ เรื่องเดียวกัน

⁶² เรื่องเดียวกัน

ดำเนินงานในเรื่องความรุนแรงต่อผู้หญิง ดังนั้นในการที่จะทำให้การแก้ไขปัญหาดังกล่าวได้ผล การทำให้ผู้ที่รับผิดชอบและเกี่ยวข้องในเรื่องนี้ทุกฝ่ายได้มีความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องว่าปัญหาความรุนแรงต่อผู้หญิงคืออะไร มีความสลับซับซ้อนของสาเหตุปัจจัยอย่างไร นั้นจึงเป็นสิ่งสำคัญและจำเป็นในการขับเคลื่อนการดำเนินงานในการแก้ปัญหาความรุนแรงต่อผู้หญิง

ในส่วนของกฎหมายคุ้มครองผู้ถูกกระทำรุนแรงในครอบครัวที่ประกาศใช้ไปแล้วเมื่อเดือนตุลาคม 2550 นั้น ในแง่หนึ่งอาจมองได้ว่าเป็นความก้าวหน้าของความพยายามในการแก้ปัญหา แต่เวลากว่า 2 ปีที่ผ่านมา สังคมยังไม่เห็นผลที่เป็นรูปธรรมว่า กฎหมายนี้ได้สร้างการเปลี่ยนแปลงในสังคมอย่างไร แม้ตามมาตรา 18 ของพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวฉบับนี้จะกำหนดภารกิจให้กระทรวงการพัฒนาสังคมเป็นตัวหลักในการขับเคลื่อนกฎหมายฉบับนี้ และกำหนดให้กระทรวงต้องจัดทำรายงานประจำปี แสดงจำนวนคดีการกระทำรุนแรงในครอบครัว จำนวนคำสั่งกำหนดมาตรการหรือวิธีการเพื่อบรรเทาทุกข์ และจำนวนการละเมิดคำสั่งกำหนดมาตรการหรือวิธีการเพื่อบรรเทาทุกข์ของพนักงานเจ้าหน้าที่และศาล และจำนวนการยอมความและรายงานต่อคณะรัฐมนตรีและรัฐสภาเพื่อทราบปีละครั้ง แต่ดูเหมือนว่าสังคมยังไม่เห็นผลงานในส่วนดังกล่าว

อีกทั้งเนื่องจากในความเป็นจริง ความรุนแรงในครอบครัวนั้นเป็นเรื่องที่เกี่ยวพันกันทั้งในเรื่องของสังคม สุขภาพ กฎหมาย การดำเนินการเกี่ยวกับเรื่องความรุนแรงในครอบครัวจึงเกี่ยวพันกับ 3 กระทรวง⁶³ คือ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ กระทรวงยุติธรรม และกระทรวงสาธารณสุข ดังนั้นในการที่จะดำเนินการในเรื่องนี้ให้ได้ผลนั้น ทั้ง 3 กระทรวงจำเป็นจะต้องบูรณาการการทำงานให้ไปในทิศทางเดียวกัน⁶⁴ และเป็นหนึ่งเดียวกัน แต่เท่าที่ผ่านมาหน่วยงานราชการไทยไม่คุ้นชินกับการทำงานร่วมกันในลักษณะภาคีที่ให้ความสำคัญกับการหารือในการกำหนดเป้าหมาย

---

⁶³ รัชญา ใจดี, "ย้อนมองก้าวอย่างของกฎหมายหยุดความรุนแรง" ใน โพสต์ทูเดย์ ฉบับวันที 3 มกราคม 2551.

⁶⁴ เพิ่งอ้าง.

การพัฒนาระบบการทำงานและการแบ่งปันทรัพยากรร่วมกัน⁶⁵ ดังนั้นการจะดำเนินการในเรื่องนี้ให้ได้ผล ก็จำเป็นที่จะต้องให้มีการพัฒนาศักยภาพบุคลากรของทั้ง 3 กระทรวงหลักให้ดำเนินงานไปได้อย่างมีทิศทางพร้อมกับปรับเปลี่ยนระบบการทำงานของรัฐบาล คือปฏิรูปทั้งวิธีคิดและวิธีการทำงานให้สามารถพัฒนารูปแบบการทำงานให้มีการบูรณาการงานทรัพยากรและงบประมาณรวมกัน เพื่อให้กฎหมายความรุนแรงในครอบครัวและการแก้ปัญหาความรุนแรงต่อสตรีนี้บังเกิดผลอย่างเป็นรูปธรรม มีผลในทางปฏิบัติสามารถสร้างการเปลี่ยนแปลงในสังคมได้จริง

อย่างไรก็ตาม นอกจากการดำเนินการของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องแล้วในการแก้ปัญหาความรุนแรงต่อสตรีและปัญหาความรุนแรงในครอบครัวนั้นก็จำเป็นจะต้องดำเนินการในภาคสังคมไปพร้อมๆ กัน โดยการปรับเปลี่ยนความคิดและทัศนคติของสังคมจากความเชื่อผิดๆ ที่ว่าความรุนแรงในครอบครัวเป็นเรื่องส่วนตัวเป็นเรื่องปกติ เป็นเรื่องของลึนกับพัน เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นได้โดยคนภายนอกไม่ควรเข้ามายุ่ง ให้เป็นการคิดและเห็นว่าความรุนแรงต่อสตรีนั้นเป็นปัญหาใหญ่เพราะเป็นการละเมิดความเป็นมนุษย์ เป็นสิ่งที่ขัดต่อสิทธิมนุษยชน จึงเป็นหน้าที่ของทุกคน⁶⁶ ในสังคมที่จะต้องเข้ามามีส่วนร่วมในการยุติความรุนแรงนั้น

อาจสรุปได้ว่า ในการที่จะแก้ปัญหาความรุนแรงในครอบครัวให้ได้ผลอย่างแท้จริงนั้นจำเป็นที่จะต้องทำอย่างรอบด้าน คือทั้งด้านโครงสร้าง วัฒนธรรม กฎหมายและใช้หลายๆ กลไกไปพร้อมๆ กัน โดยสิ่งสำคัญอย่างยิ่งก็คือ การแก้ไขโครงสร้างที่ทำให้เกิดความรุนแรงต่อผู้หญิงคือโครงสร้างทางสังคมที่มีวิธีคิดแบบเน้นอำนาจของผู้ชาย เช่น ให้ผู้ชายเป็นหัวหน้าครอบครัวที่มีอำนาจในการปกครองและตัดสินใจในครอบครัว และโครงสร้างความสัมพันธ์ในครอบครัวแบบที่กดทับผู้หญิงให้ไร้อำนาจ รวมไปถึงการทบทวนความเชื่อและค่านิยมที่มีส่วนในการบ่มเพาะและสืบต่อความรุนแรงในครอบครัว เช่น ความเชื่อที่ว่าภรรยาเป็นสมบัติของสามี เรื่องของสามีภรรยาชาวบ้านอย่ายุ่ง รวมไปถึงความเชื่อที่ผิดๆ ว่า

⁶⁵ เรื่องเดียวกัน.

⁶⁶ ดังจะเห็นได้จาก มาตรา 5 ของกฎหมายคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว ที่ให้ผู้พบเห็นหรือทราบเหตุการณ์ความรุนแรงไปแจ้งความ ความรุนแรงในครอบครัวจึงไม่ใช่เรื่องที่คนรอบข้างหรือคนอื่นไม่เกี่ยวข้องต่อไป

ความรุนแรงในครอบครัวเป็นเรื่องปกติของลินกับพิน และที่จะขาดเสียมิได้ก็คือการทบทวนทัศนคติหรืออคติทางเพศแบบผิดๆ ที่มักจะมองปัญหาความรุนแรงต่อผู้หญิงด้วยการพุ่งความสนใจไปที่ผู้หญิง และตั้งคำถามกับผู้หญิงที่ถูกกระทำรุนแรงในทำนองสงสัยว่าปัญหานั้นจะเกิดจากทางฝ่ายหญิง หรือผู้หญิงคือต้นตอของปัญหา ทั้งๆ ที่ผู้หญิงเป็นผู้ถูกกระทำ เพื่อที่จะได้มีการปรับทัศนคติ ความเชื่อและค่านิยมต่างๆ เสียใหม่ให้ถูกต้อง และที่เป็นความจำเป็นอย่างยิ่งก็คือการสร้างความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องให้ทั้งกับคนในสังคมและผู้หญิงเองว่า ความรุนแรงในครอบครัวนั้นไม่ใช่เรื่องปกติ ไม่ใช่เรื่องส่วนตัว หรือชะตากรรมในชีวิตของผู้หญิงคนหนึ่ง แต่ความรุนแรงในครอบครัวเป็นเรื่องของการละเมิดสิทธิมนุษยชน เป็นสิ่งที่มีผลกระทบต่อสังคมโดยรวม ปัญหาความรุนแรงต่อสตรีและความรุนแรงในครอบครัวจึงเป็นเรื่องของทุกคนในสังคม โดยทุกคนจะต้องไม่ยอมรับ ไม่กระทำ และไม่ยินยอมให้มีการกระทำรุนแรงต่อสตรี กับทั้งยังมีหน้าที่ที่จะต้องช่วยในการแก้ปัญหาด้วยการไม่นิ่งเฉย เพราะการนิ่งเฉยต่อปัญหานั้นเท่ากับเป็นการทำลายระบบกลไกคุ้มครองทางสังคม และในขณะเดียวกันก็เป็นการทำให้ตัวเราเองกลายเป็นส่วนหนึ่งของการส่งเสริมให้เกิดความรุนแรงต่อสตรีมากยิ่งขึ้น